Zeitschrift: Judaica : Beiträge zum Verstehen des Judentums

Herausgeber: Zürcher Institut für interreligiösen Dialog

Band: 69 (2013)

Artikel: Die arabischen Versionen des Midraš Gedullat Mošeh

Autor: Krupp, Michael

DOI: https://doi.org/10.5169/seals-960946

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Mehr erfahren

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. En savoir plus

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. Find out more

Download PDF: 16.10.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, https://www.e-periodica.ch

Die arabischen Versionen des Midraš Gedullat Mošeh

Von Michael Krupp*

Der grosse Gelehrte Adolph (Aron) Jellinek (Drslavice u Uherského Brodu 1820 oder 1821 – 1893 Wien), veröffentlichte im 1853 erschienenen zweiten Band seines sechsteiligen Werkes Bet ha-Midrasch über die kleinen Midraschim¹ als Sensation die Auffindung eines alten Midrasch, Auszüge aus einer arabischen Handschrift, der grosse Nähe zu frühen christlichen und jüdischen Apokalypsen aufzuweisen schien. Die Handschrift hatte Konstantin von Tischendorf (Lengenfeld 1815 – 1874 Leipzig) in Ägypten erworben,² ohne zu merken (oder anzumerken), dass es sich um eine Übersetzung des מדרש גדולת משה / Midraš Gedullat Mošeh handelte, der

^{*} Dr. Michael Krupp, Ein Karem A 28, IL-95744 Jerusalem, Israel.

¹ ADOLPH JELLINEK, Bet ha-Midrasch. Sammlung kleiner Midraschim und vermischter Abhandlungen aus der ältern jüdischen Literatur. 6 Bde, Leipzig / Wien 1853-1877 (mehrere Nachdrucke), Bd. II, S. VII-XI (Einleitung) und 1-11 (Text).

Tischendorf hatte die Handschrift von einem Karäer erworben. Dies besagt aber nicht unbedingt, dass die Handschrift karäischen Ursprungs sein muss. LOUIS GINZBERG, The Legends of the Jews, 7 Bde, Philadelphia 1909-1938 (mehrere Nachdrucke), Bd. V, S. 416, schreibt dazu: "A manuscript of an Arabic translation of this Midrash is found in the library of Berlin." Es ist anzunehmen, dass es sich dabei um die Handschrift handelt, die Tischendorf aus Ägypten mitgebracht hat. Die beiden Bände des Katalogs von MORITZ STEINSCHNEIDER, Die Handschriften-Verzeichnisse der Königlichen Bibliothek zu Berlin, Bd. II: Verzeichnis der Hebräischen Handschriften, Berlin 1878 und 1897, weisen eine solche Handschrift aber nicht aus. Auch eine Suche des Mikrofilminstituts, Jerusalem, war ohne Erfolg. Zu finden war die Handschrift endlich in Leipzig, verzeichnet in: KARL VOLLERS, Katalog der islamischen, christlich orientalischen, jüdischen und samaritanischen Handschriften der Universitätsbibliothek zu Leipzig, Leipzig 1906, S 441, HS 1116. Auf der ersten Seite der Handschrift steht der Vermerk Cod. Tischendorf XLIV. Auf dem Benutzerblatt gibt es nur einen Eintrag: Rabbiner Samuel Blum, Posen. Vermutlich hat er die Handschrift als Vorbereitung seiner Doktorarbeit Qissah Musa, ein Beitrag zum bagdadischen Dialekt des Neu-Arabischen, Würzburg 1925, eingesehen. Zu dieser Veröffentlichung und zu den arabischen Drucken und Handschriften Qiṣṣat Mošeh überhaupt siehe weiter unten.

bereits 1727 in Saloniki in Hebräisch erschienen war und danach über ein dutzendmal mehr, später immer mit jiddischer Übersetzung, und einmal auch mit einer Übersetzung ins Ladino. Jellinek kannte den Midrasch anscheinend nicht. Er ist in die Bände des *Bet ha-Midrasch* nicht aufgenommen, da Jellinek nur von den arabischen Auszügen wusste. So ist er auch von August Wünsche (Hainewalde 1838 – 1912 Dresden), der die meisten kleinen Midraschim von Jellinek in seinen fünf Bänden *Aus Israels* Lehrhallen³ übersetzt hat, nicht auf Deutsch veröffentlich worden.⁴

Der zweite, der den Midrasch neu entdeckte, ist der Midraschforscher Shlomo Aaron ben Jakob Wertheimer (Bösing 1866 – 1935 Jerusalem). Er veröffentlichte im 1897 erschienenen vierten Band seiner Sammlung kleiner Midraschim בתי מדרשות / Bate Midrašot⁵ ein Fragment eines Midrasch unter dem Namen מדרש כתפוח בעצי היער / Midraš ke-tapuah be-'aṣe ha-ya'ar6 nach einer Handschrift aus dem Jemen. Auch ihm war nicht bewusst, dass er nichts Neues entdeckt hatte, sondern lediglich eine Version des Midraš Gedullat Mošeh. Mit dieser Veröffentlichung aber wurde der Midrasch in der wissenschaftlichen Welt bekannt; lag doch nun ein hebräischer Text vor, den man für die Vorlage des arabischen Textes von Tischendorf hielt. Der Namen, den Wertheimer seinem Midrasch gab – seine Handschrift trug keine Überschrift – führte allerdings in der späteren Zeit bis heute zu Verwechslungen und Verwirrungen, weil nicht klar war, um welchen Midrasch es sich bei dem Namen בָּתְפוּהָ בַּעֲצֵי הַיַּעַר handelt, so werden in der Literatur bis heute beide Midraschim unterschiedlich und zum Teil als zwei verschiedene Midraschim behandelt.

Ein dritter Sammler kleiner Midraschim, Judah David (Julius) Eisenstein (Międzyrzec Podlaski 1854 – 1956 New York) hat den Midrasch auch nicht gekannt, denn er hat ihn in seinem umfangreichen zweibändigen Werk der Ausgabe kleiner Midraschim⁷ nicht veröffentlicht, wohl aber

³ Neu herausgegeben vom Lee-Achim Verlag, Jerusalem 2011.

⁴ Allerdings findet sich im ersten Band als zehntes Stück ein Midrasch unter dem Titel Moses Grösse (Jellinek, Bet ha-Midrasch (Anm. 1), Bd. I, S. XXI-XXII [Einleitung] und S. 115-129 [Text]); dies ist aber die Übersetzung eines Midrasch, der bei Jellinek die Überschrift מדרש פטירת משה / Midraš petirat Mošeh, 2. Version, trägt und mit unserem Midraš Gedullat Mošeh nichts zu tun hat.

⁵ SHLOMO A. WERTHEIMER, בתי מדרשות, 4 Bde, Jerusalem 1893-1897 (mehrere Nachdrucke), Bd. IV, S. 22-30.

^{6 &}quot;Wie ein Apfelbaum unter den Bäumen des Waldes (so ist mein Geliebter unter den Jünglingen)", HL 2,3. Nach dem Anfang des Midrasch.

⁷ JUDAH D. EISENSTEIN, *Ozar Midrashim*, 2 Bde, New York 1915 (mehrere Nachdrucke).

den Midrasch כתפוח בעצי היער *ke-tapu^aḥ be-'aṣe ha-ya'ar*⁸ ohne den Schluss, der bei Wertheimer fehlte. In seiner Einleitung zum Midrasch erwähnt Eisenstein mit keinem Wort den *Midraš Gedullat Mošeh*.

Der erste, der den Midrasch unter dem Namen Gedullat Mošeh der wissenschaftlichen Welt bekannt machte, war der aus Rumänien gebürtige englische Judaist und Sammler hebräischer Handschriften und Bücher, Moses Gaster (Bukarest 1856 – 1939 Abingdon, England). Als Sammler von Handschriften, die zum Teil von den frühen Drucken abgeschrieben waren, und hebräischen Drucken war Moses Gaster auf den Midrasch gestossen.

Als erster ins Deutsche übersetzt hat Micha Josef bin Gorion (Berdyczewski) (Międzybóż 1865 – 1921 Berlin), Herausgeber zahlreicher jüdischer Legenden in einer Reihe von Sammelwerken, Teile des Midrasch, und zwar aufgrund der fragmentarischen Fassung von Wertheimer.¹⁰

Eine von Gaster und Wertheimer verschiedene Version hat Christfried Böttrich in einer russischen Zeitschrift von 1894 aus Georgien gefunden. Er hat 1992 eine Übersetzung dieses Textes aus dem Russischen ins Deutsche vorgelegt. Wie der Zufall es wollte, fand sich die hebräische Vorlage dazu in einer Handschrift meiner (M. K.) Sammlung. Diese Version aus dem Kaukasus ist dem Midrasch in persischer Sprache verwand, der von Amnon Netzer (Rasht, Iran 1934 – 2008 Jerusalem) in einer musterhaften wissenschaftlichen Ausgabe veröffentlicht worden ist. 13

Der vorliegende Aufsatz hat die arabischen Versionen dieses Midrasch zum Gegenstand und die Veröffentlichung einer der arabischen Handschriften zum Ziel. Arabische Versionen sind seit dem Ende des 19. Jahrhunderts mehr als ein dutzendmal in Livorno und Bagdad gedruckt wor-

⁸ EISENSTEIN, Ozar Midrashim (Anm. 7), Bd. I, S. 262a-264b.

⁹ MOSES GASTER, Hebrew Visions of Hell and Paradise, in: *Journal of the Royal Asiatic Society* 23 (1893), S. 572-582; wieder abgedruckt in MOSES GASTER, *Studies and Texts in Folklore*, 3 Bde, London 1925-1928 (repr. New York 1971), Bd. I, S. 124-141.

¹⁰ In: MICHA JOSEF BIN GORION, *Die Sagen der Juden*, 5 Bde, Frankfurt a. M. 1913-1927, Bd. IV: Mose (1926), S. 245-250 und 251-255.

¹¹ CHRISTFRIED BÖTTRICH, Die Himmelsreise des Mose in einer jüdischen Legende aus dem Kaukasus, in: *Journal for the Study of Judaism* 23 (1992), S. 173-196.

¹² Zusammen mit anderen Versionen veröffentlicht in: MICHAEL KRUPP, Moses Himmel-, Höllen- und Paradiesfahrt - Midrasch Gedulat Mosche oder Ke-Tapuach be-Atze ha-Jaar, Jerusalem 2012.

¹³ AMNON NETZER, A Midrash on the Ascension of Moses in Judeo-Persian, in: *Irano-Judaica* 2 (Jerusalem 1990), S. 105-143.

den. Die Drucke geben drei Versionen wieder: Mehrere Drucke aus Bagdad (der erste in den 1890er Jahren, der letzte 1936), den Druck Livorno 1919 und den Druck Würzburg 1925. Zu den Bagdader Drucken und zum Druck Würzburg konnte bisher keine handschriftliche Vorlage gefunden werden. Vielleicht hat es solche auch nie gegeben, denn beide halten sich mehr oder weniger an die hebräischen Drucke und scheinen von ihnen direkt übersetzt zu sein. Eine Besonderheit ist der Druck Würzburg, der auch auf einen Bagdader Druck zurückgeht.

Bei diesem Würzburger Druck handelt sich um die Dissertation des oben als Leser der Tischendorfschen Handschrift erwähnten Rabbiners Samuel Chaim Blum (Halberstadt 1882 – 1951 Tel Aviv). 14 Er übersetzte einen Bagdader Druck, der für Absolventen einer jüdischen Schule herausgegeben worden war und von dem sich ein Exemplar in der jüdischen Gemeinde Berlin befand. Blum teilt nach einer Einleitung den Text in Umschrift mit lateinischen Buchstaben mit, wobei die hebräischen Teile in hebräischen Buchstaben belassen wurden und sich so deutlich vom arabischen Text abheben. Nach einer Erklärung der arabischen Formen folgen die deutsche Übersetzung, danach Anmerkungen dazu und zum Schluss ein Vokabular. Dieser Druck scheint eine überarbeitete Version zu sein, "schülergerecht". Himmelfahrt und Höllenfahrt entsprechen mehr oder weniger der hebräischen Vorlage. Was dann folgt ist ein Konglomerat verschiedener Texte, die sich mit dem Garten Eden beschäftigen. Der eigentliche Teil des Garten Edens der hebräischen Vorlage fehlt, vielleicht lag er dem Übersetzer ins Arabische nicht vor.

Am interessantesten ist der Druck Livorno. Er hat eine längere Einleitung, eine šahāda, und kurze Auslegungen eines weiteren Verses des Hohenliedes. Der Druck Livorno ist zwar den hebräischen Drucken verwandt, nicht aber nach ihnen übersetzt worden. Dafür gibt es zu viele Unterschiede und Besonderheiten dieser Version, die sich zwar in Handschriften des hebräischen Textes finden, nicht aber in Drucken. Das Arabische ist in den Versionen recht verschieden, so dass es sich um voneinander unabhängige, in verschiedenen Gegenden der arabisch sprechenden Welt entstandene Übersetzungen handeln muss.

Es gibt mehr Drucke des Textes als Handschriften. Zum Druck Livorno liegen zwei handschriftliche Vorlagen vor. Dies ist zum einen die hier veröffentlichte HS Krupp 3903 und zum anderen eine Handschrift des

¹⁴ SAMUEL BLUM, Qissah Mussa, Ein Beitrag zum bagdadischen Dialekt des Neu-Arabischen, Würzburg 1923 (21925, Hannover 31927).

Ben Zvi Instituts Jerusalem (HS 3273,1), beschrieben im Katalog der jemenitischen Handschriften des Instituts.¹⁵ Die Handschrift hat ein Kolophon und wurde 1909 von Sulaimān al-'Adanī geschrieben. Sie ist ausführlicher als die Handschrift 3903 und dem Druck Livorno verwandter.

Die hier veröffentlichte Handschrift 3903 ist sehr spät, nach dem Kolophon wurde sie "im Jahr 2245 nach den Dokumenten" geschrieben, das entspricht dem Jahr 1934. Der Name des Schreibers ist im ersten Kolophon sorgfältig ausradiert worden. Die Handschrift enthält nur den *Midraš*

Gedullat Mošeh, der hier den Namen trägt שערי גן עדן וגיהנם / Šaʻare gan 'eden we-gehinnom (Die Tore des Garten Eden und des Gehinnom). Sie besteht aus 16 Blättern bzw. 32 Seiten und ist in einer rabbinischen Schrift verfasst, wahrscheinlich im Jemen, wie die Datumsangabe nahelegt, denn nur im Jemen haben Juden in solch später Zeit noch nach der seleukidischen Zeitrechnung gerechnet.

Auf der Rückseite des letzten Blattes findet sich ein zusätzliches Kolophon mit primitiven Zeichnungen, die ein Flugzeug (oder einen Adler?) zeigen und darunter den Spruch aus Ex 19,4: *Und Ich werde euch tragen auf Adlers Flügeln [und euch zu mir bringen]*, der

Leitspruch für die Einwanderung der jemenitischen Juden nach Israel 1949 durch die Luftbrücke von Aden nach Israel. Der zionistische Ton

¹⁵ YOSEF TOBI, Yemenite Jewish Manuscripts in the Ben-Zvi Institute, Jerusalem 1982, S. 304. Allerdings irrt Tobi, was den Midraš Gedullat Mošeh betrifft. Er schreibt: dieser und die zwei weiteren Teile der Handschrift seien in ספר פרי הלימוד, Jerusalem 1958, veröffentlicht. Der dort veröffentlichte Teil ist aber die arabische Version des מדרש פטירת משה / Midraš Peţirat Mošeh und nicht Gedullat Mošeh.

wird noch durch einen Davidsstern über dem Text mit der Inschrift "Zion" unterstrichen.

Da die Handschrift so spät ist, könnte sie vom Druck Livorno abgeschrieben sein, was auch das zweite Kolophon nahelegt, das von einem "Druck" spricht. Dies ist aber nicht der Fall. Der Text der Handschrift ist gegenüber dem Druck völlig selbständig und originaler. Es fehlen zahlreiche Zusätze des Drucks, die nach späteren Erweiterungen aussehen. Es fehlen die Zufügungen aus dem Zohar und die Erzählung von Nebukadnezar. Auch sonst ist der Text kürzer als der des Drucks.

Neben den beiden genannten Handschriften gibt es noch weitere judäo-arabische Handschriften, die keinen Niederschlag in Drucken gefunden haben. Hier handelt es sich zuerst um die Tischendorfsche Handschrift in Leipzig. Sie enthält nicht nur den Midraš Gedullat Mošeh, sondern eine Lebensbeschreibung Moses, wie sie sich in dem hebräischen Midrasch awh / Divre ha-yamim šel Mošeh findet, die mit dem Midraš Gedullat Mošeh endet. Die Handschrift hat ein Kolophon und wurde von Nissim ha-Levi im Jahr 5588 "nach der Erschaffung der Welt" geschrieben, das entspricht dem Jahr 1828. Bei dem Text des dem Midraš Gedullat Mošeh entsprechenden Stückes handelt es sich um eine freie Nacherzählung des hebräischen Midrasch.

Von dieser Handschrift scheint die Handschrift der Nathan Adler Sammlung Nr. 171 (heute New York, Jewish Theological Seminary, Nr. 3366) abgeschrieben zu sein. Sie hat ein parallel zur Tischendorfschen Handschrift angefertigtes Kolophon und ist 1854 von Josef ha-Levi geschrieben worden. Wie die Tischendorfsche Handschrift gibt auch sie das Jahr der islamischen Zählung, also nach der Hiğra (A. H.) an (in diesem Fall das Jahr 1275 = 1858/9). Im Gegensatz zu den hebräischen und arabischen Drucken, die, wie es HS 3903 ausdrücklich vermerkt, "wegen ihrer Heiligkeit die Namen der Engel" nicht nennt, weisen diese beiden Handschriften Engelsnamen auf, die aber nicht unbedingt den Namen der hebräischen Handschriften entsprechen.

Unter den Handschriften sind darüber hinaus zwei weitere Handschriften meiner (M. K.) Sammlung zu nennen:

(1) Nr. 2660, die aus Djerba stammt und im 18. Jahrhundert geschrieben wurde. Der Anfang der Handschrift fehlt. Sie setzt mit dem Besuch des Mose im Gehinnom ein und bringt danach den Besuch im Garten Eden. Inhaltlich entspricht sie dem Aufbau der hebräischen Handschriften. Allerdings unterscheidet sich das Arabisch von den anderen arabischen Texten.

(2) Nr. 1137, die aus dem Jemen stammt, im 19. Jahrhundert geschrieben worden ist und fast den gesamten Midrasch bis auf den letzten Satz enthält, wobei der Abschreiber vermerkt: "Bis hier habe ich es gesehen". Sie unterscheidet sich stärker von den anderen arabischen Handschriften, enthält zum Teil die Engelnamen, darunter einen neuen Namen, der sonst nicht auftaucht. Nach Moses Besuch im Gehinnom gibt es eine Abhandllung über die sieben Abteilungen des Gehinnom und für wen sie bestimmt sind. Dieser Text ist sonst unbekannt.

Zum Schluss sei noch auf zwei weitere Handschriften verwiesen, die eine gewisse Verwandtschaft zum Midraš Gedullat Mošeh haben.

- (1) Das ist zum einen die Handschrift Gaster 183 (heute London, British Museum Or 10377). Diese Handschrift weist eine starke Verkürzung des Midrasch auf. Der Besuch im Himmel fehlt ganz, Hölle und Paradies werden nur gestreift. Eine hebräische Übersetzung davon befindet sich in Manchester (John Rylands University Library, Ms. Gaster 958).
- (2) Das ist zum anderen eine Handschrift, die sich in der Bibliothek der Hebräischen Universität Jerusalem (The National Library of Israel Ms. Heb. 8°5540) befindet. Sie trägt die Überschrift ספר קצת משה רבינו / Sefer qiṣṣat Mošeh Rabbenu, hat aber inhaltlich nicht viel mit dem Midraš Gedullat Mošeh gemeinsam. Sie wurde 5667 (= 1907/8) in einer sefardischorientalischen Kursive geschrieben, die nicht leicht zu entziffern ist.

Zu Text und Übersetzung der Hs 3903

Wie viele judäo-arabische Handschriften, weist auch diese Handschrift eine Reihe von orthographischen Eigenheiten auf, die hier nur summarisch genannt, im einzelnen aber nicht weiter diskutiert werden sollen. Zu diesen Eigenheiten gehören unter anderem:

- (1) die nur allzu spärliche Setzung diakritischer Punkte (Zeichen) über den Konsonanten zur Unterscheidung ihrer Lautung (אֹר בֹּוֹל בֹּוֹל בֹּוֹל בֹּוֹל בִּוֹל בַּוֹל בִּוֹל בִּוֹל בִּוֹל בִּוֹל בִּוֹל בִּוֹל בִּוֹל בִּוֹל בְּוֹל בִּוֹל בְּוֹל בְּיִיל בְּיִיל בְּיִיל בְּיִיל בְּיִיל בְּיִיל בְּיִיל בְּיִיל בְּיל בְּיִיל בְּייל בְּיִיל בְּיִיל בְּיִיל בְּיִיל בְּיִיל בְּיִיל בְּיִיל בְּייל בְּייל בְּיִיל בְּיִיל בְּיִיל בְּיִיל בְּיִיל בְּייל בְּיִיל בְּייל בְּייל בְּייל בְּייל בְּייל בְּייל בְּייל בְּיִיל בְּיִיל בְּיל בְּיל בְּיל בְּיִיל בְּיל בְיל בְּיל בְּיבְיל בְּיב בְּיל בְּיל בְּיל בְּיל בְּיל בְּיל בְּיל בְּיבְיל בְּיל בְּיל
- (2) die allerdings keineswegs durchgängige Assimilierung des ל des arabischen Artikels an einen folgenden "Sonnenbuchstaben" (z. B. אתאני). In diesen Fällen wird das ל in [] nachgetragen. Gleiches gilt für die Auslassung des א des Artikels nach den eingliedrigen Präpositionen ב und ב. Auch in diesen Fällen wird das א in [] nachgetragen.
- (3) die gleichfalls nicht durchgängige Auslassung eines א als Ausdruck eines langen \bar{a} (z. B. עאלמין). In diesen Fällen wird das א in [] nachgetragen, etc.

Im Folgenden werden der judäo-arabische Text und die deutsche Übersetzung abgedruckt. In der Gliederung des Textes hält sich die Übersetzung nach Möglichkeit an die Zeilenfolge des Originals. Die im Text in Klammern stehenden Zahlen verweisen auf die Paragraphen des hebräischen Textes, der dem arabischen Text zumindest inhaltlich entspricht. Es handelt sich um die Paragraphen der Synopse der oben genannten Veröffentlichung. Auf eine Kommentierung und Hinweise auf verwandte christliche und jüdische apokalyptische Literatur ist hier aus Platzgründen verzichtet worden. Sie finden sich zum einen ausführlich in der genannten Veröffentlichung und sollen zum anderen weiterer exegetischer Bearbeitung vorbehalten bleiben.

Bei der Übersetzung selbst waren jemenitische Freunde, YAIR HOD und sein Vater, behilflich, denen an dieser Stelle herzlich gedankt sei.

Mein besonderer Dank gilt dem Herausgeber der JUDAICA, Professor STEFAN SCHREINER (Tübingen), der nicht nur den Artikel für den Druck vorbereitet hat, sondern mit zahlreichen Korrekturen und Verbesserungen bei der Lesung des arabischen Textes wie der Übersetzung Entscheidendes zur Qualität des Artikels beigetragen hat. Auch die Anmerkungen und die Verbesserung der Lesarten, die der Abschreiber der Handschrift nicht korrekt wiedergegeben hat, stammen vom Herausgeber.

Und dies ist das Tor des Himmels – Die Tore des Garten Eden und des Gehinnom

- 1. **Gepriesen** sei Gott, mein Gott, und erhaben das Gedenken an Ihn *
- 2. der Herr der Welten * der Mächtige, der Macht hat * über alle
- 3. Welten, * der Herr der Herren, der die Sklaven befreit * und erschafft
- 4. die Wolken * der Herrscher der Herrschenden * der Allmächtige, der Getreue *
- 5. die klare Wahrheit * der die Ungläubigen bestraft * und zu Schanden macht die
- 6. Sünder * der den Gläubigen hilft, und gedenkt der Frommen und der
- 7. Rechtschaffenen, * der befreit hat die tugendhaften Kinder Israel von den
- 8. Ägyptern und sie zu Freien gemacht hat * und durch die Wüste
- 9. Wandernden. * Er sandte ihnen den getreuen Hirten, Musa
- 10. ibn 'Imran, Friede über ihn, und er führte sie aus Ägypten,
- 11. um des Verdienstes Abrahams, Isaaks und Jakobs willen, Friede über sie.
- 12. Wer ist sie, die da aus [der Wüste aufsteigt]? Wer ist sie, die da aufsteigt
- 13. aus der Wüste? * Das ist die Gemeinde Israels, deren alle Werke
- 14. insgesamt aus der Wüste stammen, das Sanhedrin, die Wohnstatt,

die

[Seite 1b]

- 15. die Fahnen, sie alle [kommen] aus der Wüste, wie Rauchsäulen.²
- 16. Dies ist ein Hinweis auf die Wolken der Herrlichkeit,³ die vor ihnen war,
- 17. [vor] jeder Schlange, Seraf und Skorpion⁴ * allem anderen Gewürm, das kriecht,
- 18. jedem Schädling: Und der Rauch stieg auf, so dass ihn sehen
- 19. alle Völker, und die Liebe zu Israel sie überkommt,
- 20. wie der Bibelvers sagt: wie Räucherduft von Myrre,⁵ die Gemeinde Israel
- 21. um des Verdienstes Abrahams willen, der verglichen wird

¹ HL 3,6.

² HL 3,6.

³ bSukka 11b.

⁴ Dtn 8,15.

⁵ HL 3,6.

וזה שער השמים שערי גן עדן וגיהנם

תבארך אללה אלאהי ותע[א]לא דכרה *

תבארך אללה אלאהי ותע[א]לא דכרה * עלא כל אל

ב רב אל ע[א]לאמין * אל עזיז אל גבאר * עלא כל אל

אל מין * רב אל ארבאב * מעתק אל רקאב * ומנשי *

אל סחאב * צלטאן אל צלאטין * אל טאיק אל אמין *

אל חק אל מבין * ומקים אל כאפרין * ומהלך אל

אל אלמין * ונצר אל מומנין * וחאפין אל אוליא ואל

צאלמין * אלדי כלץ בני ישראל אל פאצלין מן אל

מצריון וגעלהום מעתוקין * ופי אל ברארי

מצריון וגעלהום מעתוקין * ופי אל ברארי

מעראן עא"ס וכאן כרוגהם מן מצר

האל אלל בזכות אברהם יצחק ויעקב עא"ס

בו. מי זאת עלה מן "* מן הי האדי א[ל]טאלעה

מן אל בר * והי כנאסת שראל אלדי גמיע

ואל משכן

ואל

[עמוד 1ב]

* ¹⁰ ואל דגלים כולהן מן אל בר * *כתימרות עשן* ¹⁰ ... הו *רמז לענני כבוד* ¹¹ ואלדי מן קודאמהם כל ... נחש שרף ועקרב ¹² * גמיע דבאיב אל סאירין ... אל מודין : וטלע אל עשן לחתא אן ישופו ... גמיע אל אומות * ותכון היבת ישראל עליהם ... וקאל אל פסוק *מקטארת מור* ¹³ אן כנסת ישראל ... אל מתוגה בזכות אברהם אלדי תמתל

⁶ = טֹאלמין.

^{7 =} וחאפט.

⁸ HL 3,6.

^{9 = 0.00}

¹⁰ HL 3,6.

¹¹ bSukka 11b.

¹² Dtn 8,15.

¹³ HL 3,6: מקטרת מור.

- 22. dem [Duft von] Moschus, so Abraham. Und der Weihrauch¹⁴ mit Isaak,
- 23. der auf dem Altar geopfert wurde. Von allen Spezereien des Krämers, 15
- 24. das ist Jakob, gleich einer Duftwolke, der es an
- 25. nichts fehlt * von den Düften und erhabenen
- 26. Wohlgerüchen. Vollkommen in allem Stufen der Priesterschaft,
- 27. des Leviten- und des Königtums und der Feldzeichen. Und es schickte
- 28. ihnen Gott den Meister aller Wissenden, und das ist
- 29. Mose, [von dem] der Midrasch [sagt] (2) Wie ein Apfelbaum unter den Bäumen

des Waldes

[Seite 2a]

- 30. des Waldes¹⁶ ist Mose, Friede über ihn, in der Stunde, in der sich ihm offenbarte
- 31. am Horeb der Herr, Lob sei Ihm * und sprach: Geh, o Mose,
- 32. und führe heraus mein Volk, die Kinder Israel, aus Ägypten, denn ihr Schreien
- 33. ist zu meinem Thron gedrungen, dem Thron [der Herrlichkeit], und Ich gedenke des Bundes mit ihren Vätern.
- 34. (3) Da antwortete Mose und sprach: Herr der Welten, ich gehe
- 35. zum Pharao und führe heraus die Kinder Israel aus Ägypten. *
- 36. Sprach Er: O Mose, du hast dich erniedrigt, bei deinem Leben, Ich
- 37. werde dich erheben über die Dienstengel, denn Demut
- 38. erheischt Ehre. 17 Ich mache dich stark, bei Meiner Ehre, und gebe dir
- 39. ganz Ägypten in deine Hand, lasse dich aufsteigen zum Himmel und zeige dir
- 40. die Engel und die Pforten des oberen Himmels.
- 41. (5) **Zu eben jener** Zeit, als Mose zum Himmel hinaufstieg,
- 42. gab Er ihm die Tora. Der Heilige, gepriesen sei Er, sprach zu Meteatron] dem
- 43. Fürsten des Angesichts: Geh und bring mir Ben Amram in Meinen Garten,
- 44. mit Pauken und Trommeln und Tanz, mit Freude und Jubel.

Da sprach

[Seite 2b]

- 45. (6) Da sprach Met[atron] vor dem Herrn: Mose kann nicht
- 46. hinaufsteigen zum Ort der Engel aus Feuer und den Seraphim aus

¹⁴ HL 3,6.

¹⁵ HL 3,6.

¹⁶ HL 2,3.

¹⁷ Prov 29,23.

```
22. ללמסך כדאלך אברהם * ואל לבונה 18 ליצחק .22 אלדי תקרב על המזבח * מכל אבקת רכול 19 .23 .24 הו יעקב ומתל זעבת אל עטאר אלדי מא .24 .25 תנקז שי * מן אל שמומאת ואל עטוראת .26 אל עאל * כאמל בכול שי מעלות אל כהנה .27 אל לויה ואל מלכות ואל דגלים וארסל .28 להם אל׳ה בסייד גמיע אל עאלמין והוא .28 מוסא אלדי פי אל מדרש כתפוח בעצי
```

היער

[עמוד 2א]

היער ²¹ משה ע״ה פי סעת אלדי תגלא²¹ עליה אל רב סבחאנה * פי חרב וקאל לה אמשי יא מוסא ואכרג קומי בני ישר[א]יל מן מצר לאן ציאחהם וצלת כורסי אל ערש ודכרת עהד אבאהתהם וגוב מוסא וקאל יא רב אל ע[א]למין אנא ארוח * ענד פרעון ואכרג בני ישראיל מן מצר קאל יא מוסא אנת וטית בנפסך וחיאתך אני אעליך עלא מלאכי השרת * ושפל רוח יתמוך כבוד * ועזת וגלאלי אן אעטי גמיע מצר בידך ואטלעך אל סמא וארויך אל מלאיכה ושוארע אל סמא * אל עאלייה פי דאלך אל וקת למא טלע מוסא אעטאה אל תורה קאל הקב״ה למ״ע שר הפנים רוח וגיב לי בן עמרם בגנאני בדפוף וטבול וטיסאן בטרב ומזיכה וקאל

[עמוד 2ב]

.45 וקאל מ"ט קודאם אל רב מוסא מא יקדר מיטלע מלכאן ²² מלאכי אש ושרפים של .46

¹⁸ HL 3,6.

¹⁹ HL 3,6.

²⁰ HL 2,3.

^{21 =} תגלי.

^{22 =} למכאן.

- 47. Feuer, denn er ist Fleisch und Blut. Sprach zu ihm der Herr: Geh
- 48. hin zu ihm und verwandle seinen Körper in Feuer, seine Augen
- 49. in brennendes Feuer und seine Zunge in loderndes Feuer.
- 50. (8) Da stieg Met[atron] hinab zu Mose, und als Mose ihn sah,
- 51. erschrak er und wollte auf sein Angesicht fallen.
- 52. (9) Da sprach Mose: Was willst du, wer bist du? * Sprach er zu ihm:
- 53. Fürchte dich nicht, mein Sohn. * Ich bin Ḥanokh ibn Jared.
- 54. Ergriffen hat mich der Herr und mich zum Himmel hinaufgebracht. Ich bin
- 55. einer von den Engeln * und mein Name ist Metsatron]. Gesandt hat mich
- 56. der Herr, ich soll dich zum Himmel hinaufbringen * (11) Antwortete ihm
- 57. Mose und sprach: Wie kann ich hinaufsteigen zum Ort von
- 58. Feuer, ich bin doch Fleisch und Blut? Ich kann mich nicht in euch verwandeln.
- 59. Sprach zu ihm Metsatron]: Fürchte dich nicht und sei unbesorgt des-

wegen

[Seite 3a]

- 60. wegen. (12) Zur selben Zeit stand Met[atron] und verwandelte Mose
- 61. in Feuer, seine Augen [waren wie] brennendes Feuer und seine Zunge wie
- 62. loderndes Feuer. (13) Und es standen Engel, fünfzehn-
- 63. tausend zu seiner Rechten und fünfzehntausend zu seiner Linken,
- 64. und fünfzehntausend von vorn und ebenso von hinten,
- 65. und Mose und Met[atron] in der Mitte. (15) Sie stiegen hinauf zum ersten
- 66. Himmel. Und Mose sah Wasser ringsum
- 67. und darauf Engel stehend ohne
- 68. Zahl. * (17) **Und als** Mose dies sah,
- 69. fragte er Metsatron und sprach zu ihm: Was sind das für
- 70. Engel, und was sind das für Pforten? * Sprach er zu ihm:
- 71. Das sind die, von denen die Gebete emporsteigen.
- 72. Und dies sind die Pforten des Gebets, die Pforten des Flehens, die Pforten
- 73. des Bittens, die Pforten der Anrufung, die Pforten der Sättigung,
- 74. die Pforten des Hungers, die Pforten des Reichtums, die Pforten

der Armut

[Seite 3b]

75. der Armut, die Pforten der Fülle des Regens, die Pforten des Ausbleibens

אש והו בשר ודם קאל לה אל רב רוח אלא ענדה ואקלב גסמה לנאר ועיונה משעיל נאר ולסאנה מתל מקדח אל נאר פנזל מ"ט [א]לא ענד מוסא ולמא שאפה מוסא אכתזע וארד יצקט עלא וגהה .51 וקאל מוסא איש תכון ומן אנת * קאל לה .52 לא תכאף יא ולדי * אנא חנוך אבן ירד אכדני אל רב וטלעני אלא אל סמא וצרת .54 מן אל מלאיכה * ואסמי מ״ט וארסלני אל רב אני אטלעך אלא אל סמא * גובה מוסא וקאל כיף אקדר אטלע למכאן נאר ואנא לחם ודם מא אקדר אקבלכום קאל לה מ"ט ולא תכאף ולא יכוצך מן

[עמוד 3א]

דאלך פי דאלך אל וקת וקף מ״ט וקלב מוסא לנאר ועיונה משעיל נאר ולסאנה מתל מקדח אל נאר וקפו אל מלאיכה כמסתעשר אלף מן ימאנה וכ[מ]סתעשר אלף מן יסארה .63 וכמסתעשר אלף מן קודאם וכדאלך מן ורא .64 ומוסא [ו]מ"ט ב[א]ל וצט וטלעו אלא אל סמא .65 אל אול ושאף מוסא אן אל מאי ואקף אסואר אסואר ואקפין מאליכה עליה מא להם עדד * פלמא שאף מוסא דאלך סאל למ"ט וקאל לה אישהם אל מאליכה והאדולא אל רואשן * קאל לה .70 האדולא אלדי תטלע מנהן * אל תפלות והן רואשן לצלה רושאן ל[אל]תחנין רואשן ל[אל]טלבה רואשן ל[ל]דעא רואשן ל[אל]סבע .73 רואשן ללגוע רואשן ללגנא רואשן ללפקר

דאלך

[עמוד 3ב]

פקר רושאן לכתר אל אמטאר רושאן לקטע .75

- 76. des Regens, die Pforten der Freude, * die Pforten des Weinens, *
- 77. die Pforten der Schwangerschaft, die Pforten des Gebärens, die Pforten
- 78. des Lebens, * die Pforten des Todes, * die Pforten der Hilfe für
- 79. die Menschen, die Pforten der Hilfe für die Bedürftigen, die Pforten der
- 80. Sünde, die Pforten der Umkehr, die Pforten der Herrschaft, die Pforten
- 81. des Sieges, die Pforten des Krieges, * die Pforten des Friedens und der
- 82. Versöhnung, die Pforten der Heilung und die Pforten der Krankheit.
- 83. Und Mose sah noch viele weitere Pforten, die ohne
- 84. Zahl sind, und über eine jede von ihnen waren
- 85. viele Engel * zur Aufsicht bestellt.
- 86. (18) Und Mose stieg hinauf in den zweiten Himmel
- 87. und sah einen grossen Furcht einflössenden Engel. Wir können seinen Namen
- 88. hier nicht aufschreiben wegen der Fülle seiner Heiligkeit. Seine Höhe
- 89. mass 3 Hundert Parasangen, * und mit ihm waren Engel, fünfzig

mal zehntausend

[Seite 4a]

- 90. mal zehntausend, und die Höhe eines jeden hundertzweiundfünfzig-
- 91. tausend Ellen, * und alle waren aus Feuer und Wasser. Und ihre Gesichter
- 92. waren nach oben gerichtet zur Shekhina. * Sie preisen Gott
- 93. und sprechen: Gross ist der Ewige und hoch gepriesen. 23 *
- 94. **Fragte** Mose und sprach zu Metsatron]: Wer sind diese
- 95. Engel und worüber sind sie gesetzt? * Sprach er:
- 96. Diese sind gesetzt über den Wind, den Blitz, den Hagel, die
- 97. Wolken * und den Regen. Und sie gehen und tun den Willen
- 98. ihres Schöpfers und kehren an ihren Ort zurück. * Und sie preisen
- 99. den Herrn und heiligen Ihn. * Sprach Mose zu ihm: Warum stehen
- 100. sie so und sind ihre Gesichter nach oben gerichtet? * Sprach er zu ihm: O Mose,
- 101. von dem Tag, an dem sie der Herr geschaffen hat, haben sie ihr Gesicht
- 102. nicht abgewandt von der Shekhina. * (19) Dann stieg er hinauf in den
- 103. dritten Himmel, der dem dritten Tag [Dienstag] entspricht,

²³ Ps 48,2.

* אל אמטאר רושאן ל[אל]פרח רושאן ל[א]ל חבל * רושאן ל[א]לולאד רושאן ל[א]ל חיאה * רושאן ל[א]ל מות * ורושאן טעון אל אואדם רושאן ל[אל]טעון אל מואשי רושאן ל[א]ל .79 דנב רושאן ל[אל]תובא²⁴רושאן ל[אל]צלטנה רושאן .80 ל[אל]נצר רושאן ל[א]ל חרב * רושאן ל[אל]סלאם ואל צולח רושאן ל[אל]עואפי רואשן ל[א]למרץ ושאף מוסא איצא רואשן כתירה אלדי מא להא עדד ועלא כול חאגה וחאגה פיהא .84 * מלאיכה כתיר וטלע מוסא אלא אל רקיע אלתאני ושאף מלך מוכף גדא ומא נקדר נכתב אסמה הנא מורב 25 קדושתו * וטולה ג' מיה פרסא * ומעה מלאיכא 26 כמסין רבוא

[עמוד 4א]

רבוא וטול אל ואחד מיה ותנין וכמסין
אלף דראע * וכולהם מן נאר ומא וגוההם
אלף דראע * וכולהם מן נאר ומא וגוההם
לפוק קודאם אל שכינה * והם יסבחו אל רב
ייקולו גדול ה' ומהולל מאד ב"
אל מוסא וקאל למ"ט איש האדולא
אל מלאיכה ועלא איש הום מוכלין * קאל
האדולא מוכלין עלא אל ריח ואל ברק ואל
גמאם * ואל מטר וראחו יפעלו רצֹא
אל רב ויקדסוה * קאל לה מוסא וליש הום
אל רב ויקדסוה * קאל לה מוסא וליש הום
וואקפין ויגוההם לאפוק * קאל לה יא מוסא
מן יום מא כלקהם אל רב מא בעדו וגההם
מן קודאם אל שכינה * וטלע אלא
ווסס. אל רקיע אל תאלת אלדי ישבה ליום אל תלות

^{24 =} תובה.

^{25 = 3}מרוב.

^{26 =} מלאיכה.

²⁷ Ps 48,2.

- 104. und sah dort einen sehr grossen Furcht einflössenden Engel. Seine Höhe mass
- 105. 500 Jahre. Er hatte siebzigtausend Köpfe und jeder Kopf hatte

siebzig

[Seite 4b]

- 106. siebzigtausend Münder, und ein jeder Mund siebzigtausend
- 107. Zungen, und auf einer jeden Zunge waren siebzigtausend Arten von Worten
- 108. und Stimmen. * Um ihn herum stehen siebzigtausendmal zehntausend
- 109. Engel, und sie loben den Herrn und sprechen: Dir, Ewiger, gebührt
- 110. die Grösse. 28 Fragte Mose und sprach: Was ist ihr Name, [der Name]
- 111. von diesen, und worüber sind sie gesetzt? Sprach er:
- 112. Ihr Name ist Ar'elim, gesetzt sind sie über die Bäume,
- 113. den Weizen, das Korn und alle Früchte. Und sie gehen
- 114. und tun den Willen ihres Schöpfers und kehren zurück an ihren Ort.
- 115. (20) Und er stieg hinauf zum vierten Himmel
- 116. und sah das Haus des Heiligtums, seine Säulen waren aus
- 117. rotem Feuer und seine Mauern aus grünem Feuer,
- 118. seine Tafeln aus flammendem Feuer, aus Juwelen,
- 119. aus Edelsteinen, Jaspis (?),29 der
- 120. mehr funkelt als Eqdach-Steine [Berylle],³⁰

seine Pforten

[Seite 5a]

- 121. seine Pforten aus Karneol-Stein. Und er sah, dass die
- 122. Engel hinein- und aus ihm herausgingen, während sie loben und verherrlichen
- 123. den Namen, gepriesen sei Er, und sprechen: Preist den Ewigen seine Engel.³¹
- 124. Fragte Mose Met[atron] und sprach: Worüber sind diese
- 125. gesetzt? Sagte er zu ihm: Über die Erde, die Sonne und den Mond,
- 126. über die Sterne, die Tierkreiszeichen und über die Sphären.
- 127. Und alle loben den Herrn. Und Mose sah zwei grosse Sterne,
- 128. ein jeder überwog an Grösse die Erde.

^{28 1} Chr 29,11.

²⁹ Das בהרמאן des arabischen Textes verwendet Saadja in Ex 28,18 und 39,11 seiner Bibelübersetzung für בַּהַלֹם.

³⁰ Nach Jes 54,12.

³¹ Ps 103,20.

104 מלך כביר ומוכף גדא וטולה קדר 104. ת"ק סנה ולה סבעין אלף ראס וכל ראס לה 105. מ"ק סנה ולה סבעין

[עמוד 4ב]

106. סבעין אלף פום וכל פום לה סבעין אלף .107 לסאן וכל לסאן פיהא סבעין אלף אגנאס כלאם 32 ואנדה אלף סבעין אלף רבווא 108 יסבחו אל רב ויקולו לך ה' מלאיכה והום יסבחו אל רב ויקולו לך ה' 110 הגדולה 33 סאל מוסא וקאל איש אסמהם 111. האָדולא ועלא איש הום מוכלין קאל אל אשגאר מוכלין עלא אל אשגאר .112 ו[א]לבר ו[אל] שעיר וגמיע אל פואכה וסארו. 113 ופעלו רצא כאלקהם ורגעו מכאנהם .114 115 וטלע אלא אל רקיע אל ראבע...15 116. ושאף בית המקדש מבני קואימה מן נאר כצרא וחגארה מן נאר כצרא.... 118 ואלואחה מן נאר להבא מן חגר אל 119 גואהר מן אל עזיז בהרמאן אלדי הו ³⁵ ישעל כתיר *אבני* אקבח ³⁴ אקדח 120 ומפרגה

[עמוד 5א]

121. ומפארגה מן חגר אל עקיק ושאף אן אל
122. מלאיכה ידכלו ויכרגו מנה ומשבחין
123. ומפארין לש"ית ויקולו *ברכו ה' מלאכו* ³⁶
124. סאל מוסא למ"ט וקאל עלא איש האדולא
125. מוכלין קאל לה עלא אל ארץ ו[אל]שמס ואל קמר
125. ועלא אל כוכבים ואל מוזאלות ועלא אל גלגלים
126. וכולהם יסבחו אל רב ושאף מוסא אתנין נגום
128. כובאר וכל ואחד קדר עלא כובר אל ארץ

^{32 = 7}רבוא.

^{33 1} Chr 29,11.

³⁴ Wort im Original markiert, da Schreibfehler.

³⁵ Nach Jes 54,12.

³⁶ Ps 103,20: מלאכיו.

- 129. Der eine heisst al-Mirrih [Mars] und der zweite az-Zuhara [Venus]. Da fragte
- 130. Mose Met[atron] und sprach zu ihm: Worüber sind sie diese gesetzt?
- 131. Sprach er: az-Zuhara über die Sonne und al-Mirrih
- 132. über den Mond, und all dies durch die Macht des Herrn. *
- 133. (21) **Und** Mose **stieg hinauf** in den fünften Himmel, der
- 134. dem fünften Tag [Donnerstag] entspricht, und sah dort eine Schar
- 135. von Engeln, zur Hälfte waren sie aus Feuer und zur Hälfte aus Schnee,

der

[Seite 5b]

- 136. der Schnee oben und das Feuer unten. *Und er wunderte sich, dass das
- 137. Feuer nicht den Schnee auslöschte, und der Schnee nicht das Feuer auslöschte,
- 138. denn der Herr hatte Frieden zwischen ihnen gemacht. Da sprach zu ihm Mose:
- 139. Und diese, was ist ihr Name? Sprach er zu ihm: Ishim [Menschen], die loben
- 140. den Namen, gepriesen sei Er, und sprechen: Der Frieden macht³⁷ und Gepriesen sei sein Name in Ewigkeit. *
- 141. (22) Und Mose stieg auf in den sechsten Himmel und sah [dort]
- 142. einen Engel, dessen Höhe beträgt 500 Jahre, und seinen Namen
- 143. schreiben wir hier nicht wegen seiner Heiligkeit. Seine Gestalt ist [aus] Hagel,
- 144. und es stehen um ihn dort Tausende und Zehntausende Engel, ohne
- 145. Zahl, * und alle loben den Herrn. Da fragte Mose
- 146. Met[atron]: Wer sind diese? Sagte er: 'Irīn Qaddīšīn [heilige Wächter].38
- 147. (23) **Und** er **stieg hinauf** in den siebenten Himmel, der dem Sabbat-
- 148. tag entspricht, und sah dort einen Engel, dessen Höhe beträgt 500
- 149. Jahre, er war ganz aus Feuer, und er sah dort [noch] zwei
- 150. Engel, die zusammen gebunden waren mit Ketten aus schwarzem

und roten

[Seite 6a]

- 151. und roten Feuer, und eines jeden Höhe betrug 500 Parasangen. Sprach er:
- 152. Wer sind diese? Sprach er: Af wa-Ḥema [Zorn und Grimm]. Erschaffen hat sie
- 153. der Herr in den sechs Tagen der Schöpfung, * wie es heisst: Denn ich fürchtete mich

[vor dem Zorn und dem Grimm].39

³⁷ Nach ShirR III: מיכאל שר של שלג, וגבריאל כולו אש, ולא זה מכבה זה, ולא זה שורף זה. ואפילו מיכאל שר של שלג, נגבריאל כולו אש, Vgl. Ijov 25,2.

³⁸ Nach Dan 4,14; vgl. Piyyut Jannai (242): בצבאות ברבבות בשרפים, בעירין וקדישין, und Yah Ribbon (זמירות ליל שבת): עירין קדישין ובני אנשא.

129. ואחד אסמה אל מריך וא[ל]תאני אל זהרה וסאל

.130 משה למ"ט וקאל לה עלא איש הום קאעדין

131. האדולא קאל א[ל] זהרה עלא אל שמס ואל מריך

* בקודרת אל קמר וגמיע דאלך בקודרת אל רב

ידי אל כאמס אלדי רקיע אל כאמס אלדי .133

ישאבה ליום אל כמיס ושאף הנאך גמאעית...34

.135 מלאיכה נצפהם מן נאר ונצפהם מן תלג

אל

[עמוד 5ב]

.136 אל תלג מן פוק וא[ל]נאר מן תחת * ותעגב די אל

.137 נאר מא יטפי תלג ותלג מא יטפי אל נאר

.138 ואל רב אגעל אל צלאח בינהום * וקאל לה מוסא

139 האדולא איש אסמהם קאל לה אישים משבחים

* ויקולו עושה שלום 40 וברוך שמו לעד 140 לש״ית ויקולו

ושאף ושאף רקיע אל סאדס ושאף. 141 וטלע מוסא אל

.142 מלך טולה מסיר ת"ק סנה ואסמה מא

143. נכתבה הנא מן קדושתו וצורתה ברד

144. ואקפין אלוף ורבואת מלאיכה אלדי מא להם

.145 אל רב וסאל מוסא יסבחו אל רב וסאל מוסא

⁴¹ איש הום האדולא קאל *עירין קרישין* 146.

ום ישבה ליום (אל] אל רקיע אל סאבע (אל]די ישבה ליום

.148 אל שבת ושאף הנאך מלך טולה מסיר ת"ק

149 מן נאר ושאף הנאך אתנין

.150 מלאיכה מרבטין בסנאסל מן נאר סודא

וחמרא

[עמוד 6א]

.151 וחמרא וכול ואחד טולה ת״ק פרסה קאל

152. איש הום האדולא קאל א״ף וחמ״ה כלקהם

⁴² אל רב מששת ימי בראשית * שנאמר *כי יגרתי*

³⁹ Dtn 9,19.

⁴⁰ Nach ShirR III: מיכאל שר של שלג, וגבריאל כולו אש, ולא זה מכבה זה, ולא זה שורף זה. Vgl. Ijov 25,2. ואפילו מלאך אחד חציו אש וחציו שלג, הקדוש ברוך הוא עושה שלום ביניהם

⁴¹ Nach Dan 4,14.

⁴² Dtn 9,19.

- 154. Und er sprach: O Mose, erschrick nicht und fürchte dich nicht. Da beruhigte sich
- 155. seine Geist in ihm. * (24) Und [da]nach sah er einen Engel, dessen Gestalt
- 156. war anders, denn er war hässlich und seine Höhe 500 Jahre.
- 157. Er war voller Augen, von Fuss bis Kopf. Er war aus Feuer,
- 158. und der ihn sah, erschrak und starb aus Furcht vor ihm.
- 159. (25) Da fragte Mose und sprach: Wer ist das? Sprach er zu ihm:
- 160. Dieser ist Sam[ael], der die Seelen der Menschen wegnimmt. Und er sprach: Wo
- 161. streift er umher? Sprach er: Er nimmt hinweg die Seele
- 162. Hiobs. * Zu dieser Stunde sprach er: O, Herr der Welten,
- 163. möge es dein Wille sein, 43 übergib mich nicht in die Hand dieses
- 164. Engels, der grässlich ist; und jedem, der übergeben wird
- 165. in seine Hand, stehe bei. (26) Und weiter sah er Engel,

stehen

[Seite 6b]

- 166. stehen vor dem Herrn, und ein jeder von ihnen hatte
- 167. sechs Flügel, und die Länge eines Flügels betrug 500 Jahre.
- 168. (27) Und er sprach zu Met[atron]: Wie heissen diese? Sprach er:
- 169. Diese sind die Serafim. * Zu dieser
- 170. (38) Zeit ging eine Stimme aus vom Himmel und sprach: O Mose,
- 171. mein Diener, fürchte dich nicht, Ich habe dich hinaufgeführt in die sieben
- 172. Himmel, und Ich habe dir die Tora gegeben und habe dich sehen lassen den Ort
- 173. der Engel und alle meine Schätze. Von jetzt an
- 174. will Ich dich sehen lassen zwei Hallen, die Ich geschaffen habe in
- 175. meiner Welt, und das sind der Garten Eden und das Gehinnom:
- 176. das eine für die Gerechten und das andere für die Frevler.
- 177. Sehen wirst du die Strafe der Frevler, wie sie bestraft werden
- 178. im Gehinnom,44 weil sie gesündigt haben und schuldig wurden,
- 179. und sehen wirst du die Gerechten, wie sie ruhen im Garten
- 180. Eden, weil sie recht gehandelt haben mit ihren guten

Taten

⁴³ Nach bBer 16a: יהי רצון מלפניך. Eigentlich: Möge es Wille vor dir sein.

⁴⁴ Der Wortgebrauch wechselt; mal steht das hebräische גיהנם, mal – wie hier – das arabische גהנם (ğahannam).

וקאל יא מוסא לא תפזע ולא תכאף ואנטרח	.154
עקלה עליה * ובעד [דאלך] שאף מלך וצורתה	.155
מכתלפה והו מכער וטולה ת״ק סנה	.156
וכלה עיון עיון מן רגלה לאראסה והו מן נאר	.157
ואלדי ישופה יצקט וימות מן פגיעתה	.158
וסאלה מוסא וש׳ וקאל מן הו האדא קאל לה	.159
האדא ס״מ [אל]די י[א]כד נפוס בני אדאם וקאל	.160
לא פין הו ראיח מתסלח קאל יאכד נפס	.161
איוב * פי דיך אל סאעה קאל יא רב אל ע[א]למין	.162
יכון רצא מן קודאמך 45 לא תמכני ביד האדא	.163
אל מלאך אלדי הוא אכזרי וכל מא תמכנה	.164
פי ידה הוון עליה ושאף איצא מלאיכה	.165
ראקפין	
[⊐6	[עמוד
ואקפין קודם אל רב ומעא כול ואחד מנהם	.166
סתה אגנאח וטול אל גנאח מסיר ת״ק סנה	.167
וקאל למ"ט איש אסמהם האדולא קאל לה	.168
האדולא שרפים : פי האדא	.169
אל וקת כרג צות מן אל סמא וקאל יא מוסא	.170
עבדי לא תכאף אנא טלעתך לסבע	.171
אל סמואת ואעטיתך אל תורה ורויתך מכאן	.172
אל מלאכים וגמיע כזאיני דלחין נחב	.173
נרויך אתנין היכלות אלדי כלקת פי	.174
:דניאתי והן גן עדן וגיהנם	.175
ואחד חק אל צדיקים ואחד חק אל רשעים	.176
תשוף עדאב אל רשעים כיף הום מעדבין	.177
פי גהנם סבב חין כאנו כאטין וצאלמין	.178
ותשוף אל צדיקים כיף ראחתהם פי גן	.179
עדן סבב חין כאנו צאלחין פי אעמאלהם	.180

⁴⁵ Nach bBer 16a.

[Seite 7a]

- 181. Taten, und sehen wirst du diejenigen, die
- 182. Gutes getan haben in dieser Welt.
- 183. (39) **Zu** eben dieser Stunde sprach der Herr
- 184. zu Gabriel: Geh mit meinem Knecht Mose
- 185. und zeige ihm das Gehinnom. Zu eben dieser Zeit
- 186. kam Gabriel und sprach zu Mose: Komm mit mir,
- 187. denn geboten hat mir der Heilige, gepriesen sei Er, dir das Gehinnom zu zeigen.
- 188. (40) Und er sah das Gehinnom, lodernd und brennend vom Feuer. Sprach er:
- 189. Ich habe keine Kraft, das Gehinnom zu sehen, und kann nicht mitten
- 190. ins hell lodernde Feuer gehen. Sprach Gabriel zu Mose:
- 191. Fürchte dich nicht, Mose, vor seinem Feuer; es gibt ein weiteres
- 192. Feuer, das lodert und brennt stärker als dieses an die tausend
- 193. Mal. Und du wirst hindurchgehen mit deinem Fuss, wie
- 194. ein Mensch durch kaltes Wasser geht,
- 195. und all dies durch die Macht des Herrn, erhoben sei Er.

Und zu

[Seite 7b]

- 196. Und zu der Zeit, da Mose eintrat, das Gehinnom zu sehen,
- 197. wich das Feuer des Gehinnom zurück vor ihm fünfhundert Parasangen.
- 198. Ebenso der Fürst des Gehinnom, er wich zurück vor dem Licht der
- 199. Schechina, die über Mose, unserem Meister, Friede über ihn, war. (41) Mose rief
- 200. ihn an und trat vor ihn hin wie ein Schüler vor
- 201. seinem Lehrer. Da sprach der Fürst des Gehinnom zu ihm: Wer bist du?
- 202. und wozu bist du hergekommen? Das ist nicht dein Platz. Sprach er zu ihm:
- 203. Ja, das ist nicht mein Platz, aber ich bin hergekommen, dass ich sehe
- 204. die Macht des Schöpfers. * (43) **Und zu** eben dieser Zeit traten
- 205. er und der Engel ein in das erste Gehinnom, und er sah die
- 206. Frevler und die Würgeengel, 46 die sie strafen
- 207. mit schweren Strafen. Manche von ihnen waren aufgehängt an ihren Augen-
- 208. brauen, manche an ihren Augen, und manche an ihren Zungen,
- 209. manche an ihren Ohren, manche an ihren Händen und manche

מלאכי חבלה 46.

[עמוד 7א]

אל טיבה ותשוף איש מוכף ללדי יפעל אל מליח פי האדי אל דניא .182 ופי האדיך אל סאעה קאל אל רב .183 לגברי״אל רוח מעא עבדי מוסא .184 ופרגה עלא גהנם * פי האדך אל וקת .185 גא גברי״אל וקאל למוסא אמשי מעי .186 לאן קאל לי הקב״ה אפרגך עלא גהנם .187 ושאף גהנם תשעל ותלהב אל נאר קאל .188 מא אקדר אשוף גהנם ולא אמשי וצט .189 אל נאר אל לאציה 47 קאל גבר״יאל למוסא .190 לא תכאף יא מוסא מן נארהא ועאד פי .191 נאר תשעל ותלהב אקוא מן האדי באלף .192 מרה ואנת תמשי וצתהא ברגלך מתל .193 מא אל אנסאן ימשי בין אל מא אל בארד .194 וכול האדא בקודרת אל רב תעאלא .195 ופי

[עמוד 7ב]

ופי וקת אלדי דכל מוסא לישוף גהנם הרבת נאר גהנם מן קודאמה ת"ק פרסא .197 וכדאלך שר של גיהנם הרב מן אור .198 השכינה אלדי עלא מרע״ה וצאח עליה .199 מוסא וגא קודאמה מתל אל תלמיד קודאם .200 רבו וקאל לה שר של גיהנם מן אנת .201 וליש גית הנא מא הו דא מכאנך קאל לה .202 נעם מא הו דא מכאני אלא גית אשוף .203 קוות אל בארי * **ופי** דאלך אל וקת דכל .204 הו ואל מלך אלא גהנם אל אולי ושאף אל .205 רשעים ומלאכי חבלה ביעדבוהם .206 עדאב שניע שי מנהם מעלקין באגפאן .207 עיונהם ושי בעיונהם ושי באלסאנהם .208 ושי באדאנהם ושי באידיהם ושי .209

^{47 = 47}.

210. an ihren Füssen. Und unter ihnen waren Frauen, aufgehängt

an ihren Augen

[Seite 8a]

- 211. an ihren Augen und mit ihrem Haupthaar, manche an ihren Brüsten.
- 212. Und sie schreien. Und alle sind aufgehängt an Ketten aus
- 213. Feuer. Manche fielen mit ihrem Gesicht auf
- 214. der Erde, auf das heisse Feuer. (44) Da fragte Mose
- 215. den Fürsten des Gehinnom und sprach zu ihm: Womit haben sie verdient
- 216. diese Strafe? (45) Sprach er zu ihm: Die an ihren Augen aufgehängt sind,
- 217. weil sie ihre Augen gefüllt haben mit dem Anblick von Unzucht
- 218. und Ehebruch und Hurerei, und die, die angeschaut haben die Menschen
- 219. mit dem bösen Blick. Und die an ihren Händen aufgehängt sind,
- 220. weil sie Menschen bestohlen haben. Und die
- 221. an ihren Zungen aufgehängt sind, weil sie geredet haben
- 222. über die Menschen Worte der Lüge und schlechte
- 223. Rede geführt, falsches Zeugnis abgelegt, mit ihrem Mund Törichtes gesagt
- 224. und bei Gott Lüge geschworen, gescherzt haben bei der Lesung der Tora,
- 225. beim Gebet, beim Kiddusch, bei der Wiederholung [des Achtzehngebets] und

Priester

[Seite 8b]

- 226. beim Priestersegen, und weglassen haben das Amen; Zwietracht gesät haben
- 227. zwischen Mann und Frau und zwischen Freund und Freund. Und die
- 228. an ihren Füssen aufgehängt sind, weil sie verleumdet haben und
- 229. üble Rede geführt, schlechten Bräuchen gefolgt sind, sich aber
- 230. nicht um die Erfüllung einer Mitzwa gesorgt haben. (47) Und die an ihren Ohren
- 231. aufgehängt sind, weil sie verstopft haben die Ohren vor
- 232. der Tora und vor den Armen, aber geliebt haben unnütze leere Worte
- 233. und schlechte Rede, sitzen und spielen am Schabbat und an den
- 234. Feiertagen, sich vergnügen und sich betrinken.
- 235. Und bezüglich der Frauen, die an ihren Augen aufgehängt sind,
- 236. weil sie ihre Augen geschwärzt haben und einhergegangen sind
- 237. vor den Männer ohne Kopfbedeckung und nicht verhüllt haben
- 238. ihr Gesicht, und die Männer sie angeschaut haben und verleitet wurden

ברגילהם ופי מן אל נסואן מעלקאת .210 בעיונהן

[עמוד 8א]

בעיונהן ופי בשער רוסהן ושי באבזאזהן והום יציחו וכולהם מעלקין בסנאסל מן .212 נאר ושי מרגומין עלא וגוההום עלא .213 אל ארץ עלא אל נאר אל חאמי וסאל מוסא .214 לשר גיהנם וקאל לה עלא איש אסתחקו .215 האדא אל עדאב קאל לה אל מעלקין בעיונהם .216 לאנהם כאנו ימלו עיונהם מן שוף אלעריות .217 ואשת איש ואלגיות ואלדי ינצרו אל נאס בןא]ל עין אל כביתה ואל מעלקין באידיהם לאנהם כאנו יסרקו עלא אל נאס ואל .220 מעלקין בלסאסינהם לאנהם כאנו יכלמו .221 עלא אל נאס בכל[א]ם בטאל ויודו לשון .222 הרע וישהדו שהאדה זור ויתנבלו בפה .223 ויחלפו באלה באטל ויהרגו בסעת ס״ת .224 ופי אל צל[א]ה ופי קדיש וחזרה וברכת .225 כהנים

[עמוד 8ב]

כהנים ויפלתו אמן וירמו אל פתנה בין .226 רגאל ומרתה ובין צאחב לצ[א]חבה ואל .227 מעלקין ברגילהם לאנהם ידו ויסירו .228 לשון הרע ויגרו ללאמור אל בטאלה .229 ומא ימשו פי דבר מצוה ואל מעלקין באדאנהם לאנהם כאנו יתצוורו מן אל תורה ומן אל ענים ויחבו כלאם אל בטאל ולשון הרע ויקעדו ילעבו בשבת ואל .233 * מ[ו]עדים ויצחכו ויתמסכרו .234 ואמא אל נסואן אל מעלקאת בעיונהן .235 לאנהן כאנו יכחלו עיונהן ויש וימשו .236 קודאם אל רגאל בלא חייא ומא יגטו .237 וגוההן וישופוהן אל רגאל ויכסבו

- 239. zur Sünde ihretwegen. Und die aufgehängt sind an ihrem Haupt-
- 240. haar, weil sie gekämmt und gebürstet haben ihr Haupt-

ihr Haupt

[Seite 9a]

- 241. haar und es unbedeckt getragen haben unter dem Himmel, und so
- 242. Armut und Exil über Israel gebracht haben. Deswegen hat man
- 243. sie an ihrem Haupthaar aufgehängt. (49) Und die an ihren Brüsten aufgehängt
- 244. sind, weil sie ihre Kinder gestillt haben mit entblösster
- 245. Brust vor den Männern. Und die Männer sehen das und werden
- 246. zur Sünde verleitet ihretwegen. Und die, deren Gesichter man auf
- 247. die heisse Feuersglut drückt, weil sie sich ihrer gebrüstet
- 248. ihrer Schönheit und in ihrem Herzen gesagt haben: Schaut, wie
- 249. schön an Gestalt wir sind, und deswegen drückt man
- 250. ihre Gesichter auf die Feuersglut. (46) Und er sah Männer,
- 251. aufgehängt an der Beschneidung ihres Penis, und sprach:
- 252. Warum haben sie diese Strafe verdient? Sprach er:
- 253. [Weil] sie der Hurerei nachgegangen sind. : (47) Und da-
- 254. **nach** sah Mose einen Ort im Gehinnom,
- 255. an dem Männer und Frauen waren, die in siedendem Kot bestraft

siedendem

[Seite 9b]

- 256. wurden. Da erschrak Mose und sprach zum Fürsten des
- 257. Gehinnom: Wofür haben sie diese Strafe verdient?
- 258. Sprach er zu ihm: Weil sie den Freitag
- 259. als Schabbat nahmen * und die Frauen die Sabbatkerzen
- 260. anzündeten, während sie dasitzen, aber nicht gut lernen
- 261. die Gesetze der Unreinheit [der Frau]. * So brachten sie Hungersnot und
- 262. Unglück und Tod in die Welt. Aus diesem Grunde und deswegen
- 263. Haben sie diese Strafe verdient. Danach sah
- 264. Mose einige von den Weisen, wie man sie strafte durch Ausstechen
- 265. ihrer Augen. Da fragte Mose: Warum haben sie diese Strafe verdient?
- 266. Sprach er zu ihm: Sie haben die Menschen nichts von ihrem Wissen gelehrt,
- 267. deshalb sticht man ihnen die Augen aus. * Danach sah Mose

239. כטא בסבבהן ואלדי מעלקאת בשער 239. רוסהן לאנהן כאנין ימשטין וירוזין שער 240.

[עמוד 9א]

רוסהן ויכלוה מכשוף תחת אל סמא וכאנו .241 יכסבו אל עניות ואל גלות לישראל לדאלך יעלקוהן בשער רוסהן ואל מעלקין באכזאזהם לאנהן כאנו ירצעו אולאדהן וצדורהן .244 מכשופה קודאם אל רגאל וישופוהן ויכסבו .245 כטא בסב[ב]הן ואלדי בירגמו וגוההן עלא .246 גמר אל נאר אל חאמי לאנהן כאנו יתבהין .247 בחסנהן ויענו פי קלובהן שופו כיף .248 אחנא חסינין אל צורה ולאגל דאלך ירגמו .249 וגוההן עלא גמר אל נאר ושאף נאס .250 מעלקין פי ברית מילה חקהם וקאל .251 עלא איש אסתחקו האדא אל עדאב קאל .252 כאנו ימשו פי אמר אל זנות: ובעד .253 דאלך שאף מוסא מכאן פי גהנם .254 ופיה רגאל ונסואן מעדבין בצואה

רותחת

[עמוד 9ב]

רותחת * ואבתהת מוסא וקאל לשר של גיהנם עלא איש אסתחקו הדא אל עדאב .257 קאל לה מן אגל אנהם כאנו יגלסו יום אל .258 גומעה בל שבת * ואל נסואן כאנין יסרגין .259 סראג אל שבת וקד הו גלס ומא יתחדרין .260 בדיני נדה מליח * וכאנו יכסבו אל גוע ואל .261 פתן ואל מות פי אל דניא בסבב דאלך ולדאלך .262 אסתחקו הדא אל עדאב בעד דאלך שאף .263 מוסא בעץ מן אל חכמים ביעדבוהם בתקליע עיונהם וסאל מוסא ליש אסתחקו הדא אל עדאב .265 קאל לה מא כאנו יעלמו אל נאס מן עלמהם .266 לדאלך יכרגי עיונהם * בעד דאלך שאף מוסא

- 268. zwei Menschen, wie man sie strafte durch Ausstechen ihrer Augen
- 269. und von ihrem Fleisch abschnitt und ihnen davon zu essen gibt. Da sprach er:
- 270. Warum haben sie diese Strafe verdient? Sprach er zu ihm: Weil

weil sie

[Seite 10a]

- 271. sie ihre Augen beim Achtzehngebet geöffnet und einen Urteilspruch gefällt
- 272. haben zwischen den Menschen, den einen gefasst, den anderen freigelassen.
- 273. Deshalb gibt man ihnen von ihrem Fleisch zu essen. [Da]nach sah er Menschen,
- 274. wie man ihnen feurige Kohlen zu essen gab. * Sprach Mose: Warum das?
- 275. Sprach er: Weil sie verbotene Speisen gegessen, Libationswein getrunken und
- 276. nicht Busse getan haben. * [Da]nach sah er Menschen, die schreien,
- 277. während ein Wurm aus ihrem Fleisch herauskommt, denn ihr Wurm
- 278. stirbt nicht. 48 Da sprach Mose: Warum haben sie diese Strafe verdient?
- 279. Sprach er zu ihm: Weil sie die Menschen geplagt und nicht aufgehört haben,
- 280. und gesündigt haben gegen den Herrn. * [Da]nach sah er Menschen, wie man
- 281. ihnen Sand, Spritzgurke und Koloquinte brachte und sie damit fütterte. Sprach
- 282. Mose: Warum haben sie diese Strafe verdient? Sprach er zu ihm:
- 283. Weil sie gestohlenes Essen liebten und es in ihnen süss war.
- 284. Danach sah er Menschen, wie man sie mit Ketten
- 285. heftig schlug. * Sprach er: Warum haben sie diese Strafe verdient?

sprach er

[Seite 10b]

- 286. Sprach er zu ihm: Weil sie üble Rede verbreitet haben. Und danach
- 287. sah Mose Aufgehängte und Ketten [an ihnen] hängend.
- 288. Sprach er zu ihm: Wer sind diese? Sprach er: Wer solche
- 289. Taten verübt hat, den hängt man damit auf. * (50) Dann hörte Mose,
- 290. dass das Gehinnom mit lauter Stimme ruft und spricht:
- 291. *Gib*, *gib*, ⁴⁹ * O Herr der Welten, gib mir
- 292. meinen Anteil und meinen Lohn, denn ich bin hungrig, * und selbst wenn ich mehr fressen könnte von
- 293. den Frevlern, würde ich nicht satt werden. * Da erscholl eine Stimme

⁴⁸ Jes 66,24.

⁴⁹ Prov 30,15.

```
נאס תאנין ביעדבוהם בתקליע עיונהם .268
```

1 ויקטעו מן לחמהם ויטעמוהם מנה וקאל .269

ליש אסתחקו הדא אל עדאב קאל לה לאגל .270

אנהם

[עמוד 10א]

.271 כאנו יפתחו עיונהם פי שמנה עשרה ויקטעו

1272 חכם בין אל נאס וימסכו ואחד ויסיבו ואחד 272

נאס בעד [דאלך שאף נאס בעד בעד (דאלך שאף נאס .273

.274 ביטעמוהם גמר אל נאר * קאל מוסא ליש כדא

1275 קאל לאנהם כאנו יאכלו מאכל אסור וישרבו

יין נאסך ומא יתובו * ובעד [דאלך] שאף נאס יציחו .276

.277 ואל דודה תוכרג מן לחמהם * כי תולעתם

עדאב אל ארחקו אסתחקו ליש אסתחקו הדא אל עדאב 50 וקאל מוסא ליש אסתחקו הדא אל עדאב

ירדו מן אל נאס ומא ירדו כאנו יגרו מן אל לה לאנהם כאנו יגרו

ויכֹטו עלא אל רב * בעד [דאלך] שאף נאס ביגיבו .280

281. להם ניס ועלקם וחנצל 151 ויסקוהם קאל

מוסא ליש אסתחקו הדא אל עדאב קאל לה

1 חלו הבו אכל אל גאזל וינטעם להם חלו .283

בעד דאלך שאף נאס ביצרבוהם בסנאסל .284

עדאב אל עדאב אסתחקו הדא אל עדאב .285 פאל

[עמוד 10ב]

286. קאל לה לאנהם כאנו ינקלו לשון הרע ובעד

מעלקה וסנאסל מעלקה באלך שאף מוסא מעלקה... באלך

יפעל האדי קאל למן כאן יפעל האדי .288

אל אפעיל יעלקוה פיהן * וסמע מוסא .289

290. אן גהנם תציח בצות קוי ותקול

יא רב אל עאלמין אעטיני * ⁵² יא רב אל עאלמין אעטיני 291

292. קוסמי ונציבי לאני גיעאנה * וחתא לו אכול

.293 אל רשעים כתיר מא אשבע שי * וכרג צות

⁵⁰ Jes 66,24.

[.]וחנטל = 51

⁵² Prov 30,15.

- 294. vom Himmel und sprach: Was soll ich dir geben? Die Seelen der Gerechten
- 295. oder der Frevler? Sprach er: Gib mir meinen Anteil und meinen Lohn, das sind
- 296. die Frevler, ich werde sie strafen; keine Macht habe ich über die Gerechten.
- 297. (55) Fragte Mose und sprach: Wie heisst dieser Ort?
- 298. Sprach er zu ihm: Aluqa [Blutegel], wie geschrieben ist: Der Blutegel hat zwei Töchter:
- 299. Gib, gib, 53 Sheol und Abaddon [Unterwelt und Vernichtung] werden nicht satt.54
- 300. (51) Danach sah Mose Frevler, aufgehängt

mit ihren Köpfen

[Seite 11a]

- 301. mit ihren Köpfen nach unten und ihren Füssen nach oben, und ihr Fleisch
- 302. voll von schwarzen Würmern, und jeder Wurm, seine Länge war
- 303. fünfhundert Parasangen. * Und sie schreien und sprechen: Wehe uns wegen
- 304. dieser Strafe, o weh uns wegen der Strafe des Gehinnom, und nicht ist
- 305. einer, der gnädig ist, und keiner, der sich unser erbarmt. Und sie wünschen

sich den Tod,

- 306. aber sterben nicht. Sie warten auf den Tod, aber er ist nicht da.55 (52) Da sprach Mose
- 307. zum Engel: Weshalb haben sie diese Strafe verdient? (53)
- 308. Sprach er zu ihm: Wegen der Fülle ihres Unglaubens, oder sie entweiht haben
- 309. den Sabbat, und sie sich nicht gefürchtet haben vor der Entweihung

des Sabbat, und sie verspottet

- 310. haben die Gelehrtenschüler, und der bestohlen hat
- 311. die Witwen und die Waisen, und der seinen Vater und
- 312. seine Mutter verflucht und einen bösen Leumund über seinen Nächsten

verbreitet hat.⁵⁶ Das ist

- 313. das Urteil über sie. * Bestimmt hat der Herr diesen Wurm und die
- 314. grässlichen Engel, und sie vollstrecken an ihnen
- 315. harte Gerichtsurteile. (55) **Und** weiter

Mose unser Meister, Friede über ihn

[Seite 11b]

316. ging Mose unser Meister, Friede über ihn, hinein ins Gehinnom und sah Frevler,

⁵³ Prov 30,15.

⁵⁴ Prov 27,20.

⁵⁵ Ijov 3,21

⁵⁶ Nach bBM 58a.

```
294. מן אל סמא וקאל איש אעטיך ארואח אל צדיקים
295. או אל רשעים קאלת גיב לי קוסמי ונציבי והם
296. אל רשעים אעדבהם מא לי קודרה פי אל צדיקים
297. וסאל מוסא וקאל איש אסם הדא אל מטרח
298. קאל לה עלוקה כמ"ש לעלוקה שתי בנות
299. הב הב <sup>57</sup> שאל ואבדון לא תשבענה
300. בעד דאלך שאף מוסא רשעים מעלקין
```

[עמוד 11א]

רוסהום לתחת ורגילהם לופק59 ולחמהם כולהם מליאן דוד אסוד וכול דודה טולהא ת״ק פרסה * והם יציחו ויקולו יא ויל לנא מן .303 הדא אל עדאב יא וילנא⁶⁰ מן עדאב גהנם ומא .304 אחד יחן *ולא ירחם* * 1 ויטלבו אל מות ולא .305 ימותו *המחכים למות ואננו* 62 וקאל מוסא .306 ללמלך עלא איש אסתחקו הדא אל עדאב .307 ⁶³קאל לה מן כותר אל אימאן אל באטלה או יחלולו .308 שבת ומא יכאפו מן גלס אל שבת וכאנו .309 יתבהדלו בתלמידי חכמים ויסרק .310 אלמנואת ואל יתומים ואלדי מן ילען אבוה .311 ואמה ואלדי יכרג שם רע לחבירו 64 הדא חכמהם * יצלט אל רב אל דודה הדי ואל .313 מלאכים אכזריים ויעמלו פיהם .314 דינים קשים : תם זאד .315

מרע״ה

[עמוד 11ב]

.316 מרע״ה ודכל לא 65 גהנם ושאף רשעים

⁵⁷ Prov 30,15.

⁵⁸ Prov 27,20.

לפוק = 59.

^{60 = 10}ויל לנא.

⁶¹ Vgl. Jer 21,7.

⁶² Ijob 3,21 המחכים למות ואיננו.

^{63 =} יחללו (?).

⁶⁴ Nach bBM 58a.

- 317. und darin herrschen über sie Schlange und Skorpion
- 318. und beissen sie. Und jeder Skorpion hat siebzugtausend
- 319. Münder, die Gift und Galle spucken. * vor lauter Gift
- 320. und zerreissen ihr Fleisch. Und sie schreien: Wehe uns
- 321. vor dieser Plage. Und es gibt niemanden, der Gnade mit ihnen hat
- 322. und sich über sie erbarmt. Sprach Mose: Womit haben sie verdient diese
- 323. Strafe? Sprach er zu ihm: Sie haben Israels Besitz gestohlen
- 324. oder Bestechung angenommen oder sich über ihren Nächsten erhoben.
- 325. Sie haben Israel in die Hand der Völker gegeben,
- 326. haben verleugnet ihren Nächsten unter den Menschen oder die mündliche
- 327. Lehre oder das Kommen des Messias. Und wer
- 328. solche Dinge tut, über den lässt herrschen der Herr
- 329. Schlangen und Skorpione. * **Dann** ging
- 330. Mose an einen anderen Ort und sah Frevler

aufgehängt

[Seite 12a]

- 331. aufgehängt an feurigen Ketten. (46) Von der Brust aufwärts
- 332. waren sie Feuer und von ihrer Brust abwärts Schnee. * (59) Und man gibt
- 333. ihnen feurige Steine und flösst sie ihnen ein über ihre Zähne hinweg
- 334. vom Morgen bis zur Nacht. In der Nacht verlängert man ihnen (ihre Zähne),
- 335. einen jeden auf eine Parasange, und am Morgen zerbricht man sie
- 336. ihnen, die Zähne der Frevler zerbrichst du.66 Und man gibt ihnen
- 337. siedenden Kot. Da sprach Mose: Weswegen
- 338. haben sie diese Strafe verdient? Sprach er zu ihm: Gegessen haben sie
- 339. Totes und Gerissenes⁶⁷ * und die Speise der Nichtjuden. Und wer
- 340. vom Judentum abfällt, oder von einem Juden Zins nimmt, * und wer
- 341. den ausführlichen Gottesnamen für Nichtjuden aufschreibt, und wer betrügt
- 342. bei Mass und Gewicht und verbotene Milch (ins Fleisch) tut oder
- 343. Blut unters Essen [rührt]) wer das getan hat, empfängt
- 344. diese Strafe. *(61) **Dann** ging Mose wieder zu einem anderen

^{65 = 3}אל.

⁶⁶ Ps 3,8

⁶⁷ Vgl. Lev 22,8; Ex 22,30; Ez 44,31.

ופיה מצלטין עליהם חיאת ועקרב ילקצוהם וכול עקרב להא סבעין אלף .318 פום יסילו סום ועלקם * וכותר סומחם .319 וינטפו אגסאדהם והם יציחו יא ויל לנא .320 מן הדא אל עדאב * ולא פיה מא יחן עליהם .321 וירחם קאל מוסא ליש אסתחקו האדא .322 אל ערדאב קאל לה כאנו יסרקו מאל ישראל .323 או יקבול שחד או יתגבר עלא צאחבה .324 ואלדי ימסיר ישראל ביד אל גוים ואלדי .325 יכֹזי בצאחבה בין אל נאס או בתורה .326 שבעל פ״א68 או בגיית אל משיח ואלדי .327 יפעל האדי אל אפעאל יצלט לה אל רב .328 האדי אל חיאת ואל עקרב: תם ראח .329 מוסא אלא מכאן תאני ושאף רשעים .330 מעלקין

[עמוד 12א]

מעלקין בסנאסל נאר ומן צדורהם ופוק נאר ומן צדורהם ותחת תלג * וביגיבו .332 להום חגאר מן נאר ויצרבוהם עלא אסנאנהם .333 מן אל צובח אלא אל ליל פי אל ליל יטולו להם .334 כול ואחדה פרסה ופי אל צובח יכסרוהן .335 להם *שני רשעים שברת*⁶⁹ וביגיבו להם .336 צאה רואתחת * וקאל מוסא עלא איש .337 אסתחקו האדא אל עדאב קאל לה *אכלו* .338 נבילות וטריפות * ⁷⁰ וטביך אל גוים אלדי .339 יתשמד או ידי לישראלי בל רבא * ואלדי .340 יכתב שם המפורש ללגוים ואלדי יסרק .341 אל מכיל ו[א]למיזאן ויפעל שחם אסור או .342 דם בין אל אכל ומן פעל דאלך סוו לה .343 הדא אל עדאב * תם סאר מוסא אלא מכאן .344

^{68 = 86}.

⁶⁹ Ps 3,8.

⁷⁰ Vgl. Lev 22,8; Ex 22,30; Ez 44,31.

345. Ort und sah Frevler zur Hälfte aus Feuer

und zur Hälfte

[Seite 12b]

- 346. und zur Hälfte aus Schnee, und in der Nacht ändert es sich, der
- 347. Schnee wird zum Ort des Feuers. (62) Sprach Mose: Womit haben sie verdient
- 348. diese Strafe? Sprache er zu ihm: Sie waren Verräter
- 349. und haben sich zu Herren über Israel gemacht, sie haben unterdrückt die Armen
- 350. und gut behandelt die Reichen * und erniedrigt die Armen. Und deswegen
- 351. straft man sie mit dieser Strafe. * (63) Da sprach der Fürst
- 352. des Gehinnom zu Mose: Komm und schau noch die Frevler,
- 353. die an einem anderen Ort bestraft werden. (64) Sprach zu ihm Mose: Ich
- 354. kann schon nichts mehr sehen. Sprach er zu ihm: Komm, und der Schutz
- 355. der Schechina wird um dich sein, und fürchte dich nicht. (65) Und Mose blieb
- 356. stehen und sah die Schechina vor ihm hergehen, * damit
- 357. er sich nicht fürchte vor den Strafengeln. Auch wenn ich
- 358. gehe [...]. 71 Und er sah Strafengel, ein jeder [von ihnen]
- 359. voller Augen und Ketten aus Feuer in ihren Händen.
- 360. Und jeder Engel hatte eine Länge von 500 Jahren. (66) Und er sah Frevler,

wie man sie strafte

[Seite 13a]

- 361. im Schnee * und ein Wurm ging aus ihrem Körper hervor.
- 362. Und danach fällt auf sie Feuer und kochendes Wasser hernieder
- 363. aus dem Fluss Dinur * und man schlägt sie auf ihre Zähne
- 364. mit Stangen aus Feuer und straft sie auf siebenerlei Weise, jeden
- 365. Tag auf eine [andere] Weise, und eine Kette aus Feuer ist um ihren Hals. Nicht
- 366. haben sie eine Pause und keine Ruhe ausser am Schabbat.
- 367. Und sie werden hinausgehen und schauen die Leichname derer, die gegen mich gefrevelt haben,
- 368. denn ihr Wurm stirbt nicht.⁷² * (67) Da fragte Mose und sprach: Was ist
- 369. Deren Sünde? Sprach er zu ihm: Begangen haben sie Ehebruch mit einer
- 370. verheirateten Frau, mit einem Mann, mit einer Nichtjüdin, und sie haben

⁷¹ Ps 23,4.

⁷² Jes 66,24.

מן נאר תאני ושאף רשעים נצפהם מן נאר .345

ונצפהם

[עמוד 12ב]

346. ונצפהם מן תלג ופי אל ליל יטרחו אל

.347 תלג מכאן אל נאר קאל מוסא ליש אסתחקו

348. הדא אל עדאב קאל לה כאנו מתכברין

מולאיין עלא ישראל ויצלמו אל עני[י]ם 349

.350 וישמחו אל עשירים * ויקהרו אל עני[י]ם ודאלך

שר : וקאל שר : יעדבוהם הדא אל עדאב .351

של גיהנום למוסא תעאל ושוף איצא רשעים .352

אנא מוסא אל מעדבין פי מכאן תאני קאל לה מוסא אנא .353

מא עאד אקדר אשוף קאל לה תעאל וחוט .354

355. אל שכינה קודאמך ולא תכאף ולא סאר מוסא

.356 אל שכינה תמשי קודאמה * לאגל

357 לא יפתזע מן מלאכי חבלה גם כי

358. אלך ⁷³ ושאף מלאכי חבלה כול ואחד

מליאן עיון עיון וסנאסל מן נאר פי אידיהם .359

.360 וכל מלך טולה ת״ק סנה ושאף רשעים

כיעדבוהם

[עמוד 13א]

.361 פי אל תלג * ואל דודה כאנת תכרג מן גסמהם

ימאי חאמי ובעד דאלך ינזלו עליהם נאר ומאי חאמי. 362

מן נהר דינור * ויצרבוהם פי אסנאנהם.363

.364 בקצבאן מן נאר ויע[ד]בוהם פי סבע טרוק כל

.365 יום בטריק וחלקה מן נאר פי רקיבהם ומא

.366 להם לא נסמה ולא ראחה פקט יום אל שבת

1367 ויאצו ⁷⁴ וראו בפגרי האנשים הפושעים בי

איש וקאל מוסא וסאל * איש איש המות כי תולעתם לא תמות * 368

369. דנבהם האדולא קאל לה כאנו ירוחו מעא

אשת איש ועלא אל דכר ואל גויה ויעבוד ע"ז .370

⁷³ Ps 23,4.

^{74 =} ויצאו (Jes 66,24).

⁷⁵ Jes 66,24.

- 371. Götzendienst getrieben, Unzucht begangen und Blut vergossen, und wer
- 372. seinen Vater und seine Mutter hasst, und (68) wer sagt, dass er Gott ist, wie
- 373. Nimrod, Pharao, Nebukadnezar und Hiram.
- 374. Darum gibt sie der Herr in die Hand der Strafengel,
- 375. um Rache zu nehmen an ihnen. (69) Da fragte Mose und sprach zu ihm:

Wie

[Seite 13b]

- 376. Wie heisst dieser Ort. Sprach er zu ihm: Abaddon (Verderben).
- 377. (71) Danach betete Mose und sprach: O, Herr der Welten,
- 378. ich bitte Dich, mein Gott und Gott meiner Väter, ich flehe Dich an,
- 379. bewahre mich und bewahre Dein Volk, die Kinder Israel, vor
- 380. diesem Ort * und lass die Sünder Busse tun.
- 381. (72) **Da** sprach der Herr zu Mose: O, Mose, mein Knecht,
- 382. Ich habe dir den Ort der Frevler gezeigt, jetzt werde Ich dir zeigen,
- 383. den Garten Eden, den Ort der Gerechten. Wer das Böse
- 384. und Falsche tut, steigt hinab ins Gehinnom, und wer Gutes tut,
- 385. geht ein ins Paradies. Ich erforsche das Herz und prüfe die Nieren. 76
- 386. (75) **Danach kam Gabriel** und sprach:
- 387. Du hast das Gehinnom gesehen, Mose. Sprach er zu ihm: Ja. Sprach er:
- 388. Und nun komm mit mir und ich werde dir den Garten Eden zeigen,
- 389. mit Erlaubnis Gottes,⁷⁷ gepriesen sei Er, wirst du sehen den Lohn, der für sie
- 390. bestimmt ist. Und er ging mit Gabriel. (76) Kamen die Engel

und sprachen

[Seite 14a]

- 391. und sprachen zu ihm: Warum bist du hergekommen, wo deine Zeit noch nicht gekommen ist?
- 392. Sprach er zu ihnen: Gott, gepriesen sei Er, hat mich geschickt einzutreten
- 393. und die Macht des Schöpfers zu schauen, * und was der Lohn der
- 394. Gerechten im Garten Eden ist. * (77) Standen die Engel und priesen
- 395. Mose und sprachen: Selig bis du, du Glücklicher, Menschensohn,
- 396. der du gewürdigt bist, aufzusteigen in die sieben Himmel.
- 397. (78) Und als Mose, unser Meister, Friede über ihn, eintrat in den Garten Eden,
- 398. sah er einen Engel unter dem Baum des Lebens sitzen. (79) Da sprach

⁷⁶ Jer 17,10.

⁷⁷ Eigentlich: Mit Erlaubnis des Namens, gepriesen sei Er.

- 371 עבודה זרה וג"ע וש"ד ואלדי ישאתם
- 372. אבוה ואומה ו[אל]די יקול אנהו אלה׳ מתל
 - 373. נמרוד ופרעה ונבוכדנצר וחירם
 - .374 לדאלך יעטיהם אל רב ביד מלאכי חבלה
 - .375 ליסתנקמו מנהם וסאל מוסא וקאל לה

איש

[עמוד 13ב]

- 376. איש אסם הדא אל מטרח * קאל לה אבדון
- מוסא וקאל יא רב אל עאלמין .377
 - .378 בטלבה מנך יא אללהי ואלה אבהתי אסאלך
 - מן מראיל מן תכלצני ותכלץ קומך בני ישראיל מן
 - :380 האדי אל מטרח * ותרגע אל כאטין בתובה:
 - 381. תם קאל אל רב למוסא יא מוסא עבדי
 - 382. פרגתך מטרח אל רשעים נחב נפרגך
 - 383. עלא גן עדן מטרח אל צדיקים מן פעל
 - 384. אל שר אל בטאל ינזל גהנם ומן פעל כיר
 - 385. ידכול אל גנה *אני חוקר לב בחן כליות* 385.
 - נקאל וקאל גברי״אל וקאל .386
 - .387 שופת גהנם יא מוסא קאל לה נעם וקאל
 - .388 דלחין תעל מעי ואפרגך עלא אל גנה
 - 389. ברשות השי"ת תשוף אגר אלדי יכון להם
 - מעא גברי"אל אגו אל מלאיכה .390. ומשא מעא גברי"אל

[עמוד 14א]

- וקאלו לה ליש גית הנא ועאדה מא וצל וקתך. 391
 - .392 קאל להם הש"ית בעתה וארסלני נדכל
- 393. נפרגה ישוף קוות אל בארי * וכיף הו אגר אל
 - 10בחו אל מלאיכה וסבחו * דיקים בגן עדן אוקפו אל מלאיכה וסבחו
 - 395. למוסא וקאלו טובא לך ויא בכתך יא מולוד
 - 396. אנסאנה אלדי זכית תטלע לסבע אל סמואת
 - ולמן דכל מרע״ה אלא גן עדן שאף. 397.
 - 398. מלך קאעד תחת שגרת אל חיאה פקאל

⁷⁸ Jer 17,10.

- 399. Mose, unser Meister, Friede über ihn, zu Gabriel: Wer ist das? Sprach er zu ihm:
- 400. Der Fürst des Garten Eden. (80) Da kam besagter Fürst und sprach: Wer bist du?
- 401. Sprach er: Ich bin Mose, Sohn Amrams. * Sprach er: Und warum bist du hierhergekommen,
- 402. wo deine Stunde noch nicht gekommen ist? * Sprach zu ihm Mose: Gekommen bin ich auf Geheiss
- 403. des Schöpfers. * Zu dieser Zeit sprach der Fürst zu Mose, unserem Meister, Friede über ihn:
- 404. Ich bin bereit, ich werde dir zeigen. (82) Und er nahm ihn bei der Hand und stand auf, um zu zeigen.
- 405. Und sie gingen an den Ort, und er sah die Throne der Engel,

einer

[Seite 14b]

- 406. einer neben dem anderen, und alle waren voll von Edel-
- 407. steinen und Perlen, Diamanten und Jaspis,⁷⁹
- 408. blauem Saphir und rotem und weissem Karneol. *
- 409. Ihre Füsse waren aus Gold, eingelegt mit Diamanten.
- 410. Und über einem jedem Thron waren siebzig
- 411. Engel [gesetzt], die um ihn standen. (83) Und unter ihnen war
- 412. ein grosser Thron, der ohne seinesgleichen war,
- 413. an Gold, eingelegt mit Diamanten, und blauem
- 414. Saphir und allen Arten von funkelnden Perlen;
- 415. und zweiundzwanzigtausend Engel standen
- 416. um ihn. (84) Da fragte Mose den Fürsten des Garten Eden und sprach
- 417. zu ihm: Und dieser schöne Thron, wem gehört er? Da sprach er
- 418. zu ihm: Er gehört Abraham, eurem Vater. (85*86) Da ging
- 419. Mose zu Abraham, und sein Mund freute sich und sprach:
- 420. Lobet den Herrn, denn Er ist gütig, und Seine Huld währt ewig, 80 der Du mir

diesen

[Seite 15a]

- 421. diesen Nachkommen beschert hast. (87) Ebenso ging er zu Isaak,
- 422. und sein Mund freute sich und sprach: Lobet den Herrn, denn Er ist gütig, und Seine

Huld währt ewig.

⁷⁹ Siehe oben Anm. 12.

⁸⁰ Ps 106,1.

- פרצ. מרע"ה לגברי"אל מן חו הדא קאל לה שר
 - של גן עדן וגא השר הנזכר וקאל מן אנת .400
- .401 אנא משה בן עמרם * קאל וליש גית
- .402 ומא קד וצל אגלך קאל לה מוסא גית באמר
- .403 אל בארי * פי דאלך אל וקת קאל אל שר למרע״ה
 - -404 אנא חאצר אפרגך ומסך בידה וקעד ירויה
 - וגזעו אלא אל מטרח ושאף כראסי מליאכין 405.

[עמוד 14ב]

- .406 אבנים ואחד שק ואחד וכולהן מלאנין אבנים
- יטובת ומרגליות ופצוץ דיאמנט ובהרמן .407
 - יאקות אזרק ועקיק אחמר * ואביץ 408.
 - -409 ורגולהן מן דהב מרצע ב[א]ל גוהר
- ועלא כול כורסי וכ[ו]רסי סבעין מן אל .410
 - מלאיכה ואקפין ענדה ויפה בינהם .411
- .412 ואחד כורסי כביר אלדי מא פיה מתלה
 - יאקות בדהב מרצע בןא]ל גוהר ואל יאקות .413
 - אלאזרק וכול אגנאס אל גואהר פיה 414.
 - י. ארנין ועשרין אלף מלך ואקפין 415.
 - .416 ענדה וסאל מוסא לשר גן עדן וקאל
- .417 לה האדא אל כורסי אל מזין חק מן הוא קאל
 - .418 לה האדא חק אברהים אבוכום וחאלן
 - .419 ראח מוסא ענד אברהים ופרח פוה וקאל
 - אלדי ענדי מתל ⁸¹ אלדי ענדי מתל .420

הדא

[עמוד 15א]

- 421. האדא אל זרע וכדאלך ראח ענד יצחק
- .422 ופרח פוה וקאל הודו לה׳ כי טוב כל״ח

⁸¹ Ps 106,1.

- 423. (88) Und er ging zu Jakob, und sein Mund freute sich und sprach: Lobet
- 424. den Herrn, denn Er ist gütig, und Seine Huld währt ewig, * Und sie freuten sich darüber sehr. (89) Da fragte
- 425. Mose, unser Meister, Friede über ihn, den Fürsten des Garten Eden und sprach zu ihm: Wie
- 426. lang ist der Garten Eden, und wie breit ist er? Sprach er:
- 427. O Mose, es gibt niemanden, der ihn messen kann, ausser Gott, gepriesen sei Er,
- 428. der ihn geschaffen hat. (90) Und weiter sah er viele Throne
- 429. aus Edelsteinen, Perlen, Gold und Silber,
- 430. und gelbem Kupfer. Und die Engel bewachen sie,
- 431. und keiner gleicht dem anderen. Da fragte Mose, unser Meister, Friede über ihn,
- 432. den Fürsten des Garten Eden: Für wen sind dies Throne? Sprach er:
- 433. Diese sind für die Gelehrtenschüler, die Demütigen, Propheten
- 434. und die Frommen, die Gerechten und die, die Busse getan haben,
- 435. die vollkommenen Proselyten, und jeder nach dem Mass seiner Stufe.

Und was betrifft

[Seite 15b]

- 436. Und was die Gläubigen betrifft, die sich in allem nach ihrem
- 437. Glauben verhalten und mit Hingabe beten, nicht reden in der Synagoge
- 438. und Wohltätigkeit üben diese Throne gebühren ihnen dafür.
- 439. (91) Da fragte Mose, unser Meister, Friede über ihn, und sprach zum Fürsten des Garten Eden: Dieser Thron
- 440. aus Kupfer, wem [gehört er]? Sprach er: Er gehört Terach,
- 441. dem Vater Abrahams. Und ebenso dem Ungebildeten ('am ha-areş),
- 442. dessen Sohn ein Weiser und Gerechter ist, ihm gibt man einen Thron wie
- 443. diesen. * (92) Und danach sah Mose, unser Meister, Friede über ihn, Ströme
- 444. und Wasserquellen, die hervorsprudeln unterhalb des Lebensbaums *
- 445. und sich in vier Flüsse teilen; sie kommen
- 446. vom Thron der Herrlichkeit. * Und unter jedem Thron [kommen]
- 447. vier Flüsse [hervor], einer aus Honig, einer aus Öl,
- 448. einer aus Wein und einer aus Balsam und Weihrauch. (95) Sie fliessen

unter den Füssen der Gerechten, * die auf den

449. Thronen sitzen. * Zu eben jener Stunde öffnete

seinen Mund

- וראח ענד יעקוב ופרח פוה *הודו* 423. לה' כי טוב כל"ח * ופרחו בה כתיר וסאל 424.
 - מרע"ה לשר גן עדן וקאל לה כם קדר... טולהא גן עדן וכם ערצהא קאל
- יא מוסא מחד יקדר יקאיסהא אלא הש״ית .426
 - אלדי כלקהא וזאד שאף כראסי כתיר 427
 - מן אבנים טובות ומרגליות ודהב ופצה .428
 - ונחס⁸² אצפר ואל מלאיכה חארסין להן .429
 - ומא הדא ישבה להדא וסאל מרע״ה. .430
 - לשר גן עדן למן האדולא אל כראסי קאל .431
- .432 האדולא לתלמירי חכמים אל ענוים נביא[י]ם
- וא[ל]חסידים ולבעלי צדקה ו[א]לבעלי תשובה 433
 - ו[א]לגירי הצדק וכול ואחד עלא קדר דרגתה 434

ואמא

[עמוד 15ב]

- .435 ואמא [א]לבעלי אמונה אלדי יבתעו וישתרו
- [ת] בבית הכנס[ת] באמונה ויצלו בכונה ומא יכלמו שי בבית הכנס
 - .437 ויעטו צדקה אל כראסי חקוהם מן האדולה
 - .438 וסאל מרע״ה וקאל לשר גן עדן אל כורסי הדא
 - תרח אלדי מן נחאס למן קאל הדא חק תרח 439
 - אבו אברהם וכדאלך מן כאן הווא עם הארץ... אבו אברהם
 - .441 ואבנה חכם וצדיק ידולה כורסי מתל
 - .442 הדא: ובעד דאלך שאף מרע״ה גיול
 - אל שגרת אל מאי טאלעין מן תחת שגרת אל .443
 - .444 אינ[א]ה * ויתקסמו לארבעה אקסאם ויגי
 - .445 מן תחת כסא הכבוד * ותחת כול כורסי
 - ארבעה ודיאן ואחד מן עסל ואחד מן זית .446
 - ואחד מן שראב ואחד מן מסך ועטר וימשו .447
 - מן תחת רגול אל צדיקים * אלדי קאעדין 448.
 - .449 עלא אל כראסי: פי האדיך אל סעה פתח

פומה

^{82 =} נחאס.

[Seite 16a]

- 450. seinen Mund der König Messias und sprach zu Mose, unserem Meister,
 - Friede über ihn:
- 451. Du Glücklicher, o Mose. Danach schaute Mose, unser Meister, Friede über ihn,
- 452. die Himmel und die Welten und die oberen Dinge
- 453. und das Gute, das Israel bereitet ist. * (96) Er freute sich über alle
- 454. Massen. * Da erscholl eine Stimme vom Himmel und sprach:
- 455. O Mose, mein Knecht, du warst würdig zu schauen mit eigenen Augen den Lohn
- 456. der Gerechten, und das Gute, das ihnen bereitet ist in der kommenden
- 457. Welt. Ebenso bist auch du würdig der kommenden Welt und der Fülle
- 458. [des Guten], das für die Gerechten bestimmt ist, und zum Bau des Tempels
- 459. und des Kommens des Messias und des Eintretens in die Thronhallen. (98) Möge
- 460. es dein Wille sein, mein Gott, dass gewürdigt werden
- 461. wir und ganz Israel der Fülle des Guten⁸³ und des Lebens
- 462. der kommenden Welt. Amen, möge dies Dein Wille sein.

⁸³ Eigentlich: des angenehmen Guten.

[עמוד 16א]

- .450 פומה המלך המשיח וקאל למרע"ה יא
- אל מרע״ה אל בכתך יא מוסא * ולמן שאף מרע״ה אל
- אל עאל חאגאת ואל עולמות ואל דקיעים ואל עאל .452
- .453 ואל כיר אל מכבה לישראל * פרח פרחה
 - יא וקאל יא עצימה: וכרג צות מן אל סמא וקאל יא
 - אגר מוסא עבדי קד זכית ושופת בעינך אגר .455
- אל צדיקים ואל כיר אל מכבה להם פי דניא .456
 - אל גאייה: האכדא תזכה לעוה"ב ולרוב. 457
 - .458 הצפון לצדיקים ופי בנא בית המקדש
 - ונית אל משיח ונזור אל היכלות: וכון .459
 - הלא מן קודאמך יא אלהי אן נזכה 460.
- אחנא וגמיע ישראל ל[א]לכיר אל מליח ולחיי .461
 - .אכי"ר. *העולם הבא* אכי"ר.

ת"ו ש"ל כ"ע

SITTL

is the city of ser countraly.

In this faction is to contral to the city of th

THE MUTE WE COURT STRATE WITH A CITY COURT STRATE CONTRIBUTE OF A COURT STRATE OF A

seit number of ser sacrery is asel ulger is ceracion quitain as reserved along the true rangeth און בזכוג יבנידם יבחד וועדב מאם vel acural a you contentua uluse סוקבול וצבם בעום ז בצמו ז נמול שוסץ execul charges actually so grove. extend to expensed beatly and entery nere downey mark dutality gul goral. idio percul-idel p gover equit & equal - gove & yull riquidace of these would be sterrings LE quequel ganz greys agregg LEEKLL ggu grucuagnicia 2 Marining Millian Commerce TITLE YEAR INCO EDWARD VIVOUS an our round

LEIY

of and tear shown civel by a shown ring face. They dened and fally ring face and fally ring face and f

acail

TELLA LOUIS ALLE CONTROL CONTROL OF CONTROL

446

ist and sinta for anot as ist and sinta for anot as ist and also and as ist a standard and as is the same as in a same as

EFECL

مرد الدارة المحل المر الأعلام الما المرد المحادة المحل المرد المحادة المحل المرد المحادة المحل المرد المحادة المحل المرد المحادة الم

IUUCH

عدد اعدد مدد مرد اعدد مد اعدد ما المرد ا المرد المر

cresil

Manh seed what each mig eron state his man seed what the consist and consist and the consist and consist and the consist and c

ع

SUELYL

inchran a) nat bury 1349 Af 3
inchran a) nat bury 1349 Af 3
inchran itediments and impending
inchry dira ugidi ercin ordaes
anchy file uda bary 1300 at bartila
inchy file uda bary 1300 at bartila
inchy file uda bary 1300 at bartila
incho senen i re 1349 and Anagend
incho senen i re 1349 and Anagend
inataons fami far 1340 and Anagend
inataons fami far 1340 and 15 arra 105
inataons fami fami all sono 1540 arr
inataons fami and fami fami fami
inataons fami and fami fami
inataons fami and fami fami
inataons fami and fami
inataons fami and fami
inataons fami and fami
inataons fami
inataon

eniral

CICIO

8

and then for cause of intraces

and fenge of the for cause of the and call the form

and fenge of the form of the form

and the form of the form of the form

and the form of the form of the form

and the form of the form of the form

and the form

YELD

FIRME "ISERME RICA IS SETSE

KINCO WEA AIS ADMITTERED SETTE

\$ SE RI AFE ACED CALIFICATION SETTE

KINUTE EE SENT" I SLOWA CALIFORM

RINUTE CALIFORM CALIFORM

RINUTE CALIFORM

R

47

calliconni vilica ei sach u serginguli nea eijsta ilia al char pairi char icrst i auama ay sacha eur sagta celast i auama ay sacha eur sagta sistema tar sehring and sis era ris daena eal iach and and sis era ris tast inantisti leur sagta era chara eal iach and and and inte fis sach and sistema sagta and cela usa casta eigha eigha eal eal inei act sagta eigha eal eal inei act sagta andi eur ris sagta eigha eigha eal eur ris sagta eigha eigha eal

OF

unst

can care has medical entre establication of another to the care and the care is another to the care is another and increase and the care and another a

reach they exchanged accompant

riam wells acoust non Joan text react July to the thing to the dist dest desty and Joan text wifting estern to the thing estern to the thing the thing the thing the first of the thing the thinteresting the thing the thing the thing the thinteresting the th

uqti

10564d

21

MOLID

ship the autiful to the teat of the ship the autiful to the teat of the ship t

MEAL

ciania éran ictiéna éleg iénana ciéna aérit intéréna éleg iénana n's enan-inaitem inglés dué échas nnh durhe idnéed aquitat enca and ann ingléd inna-inaées dum léd har ingléd inna-inaées dum léd denép uéd inna-inaées dum léd fadr agent-diminaits 15 desta folde ad distant inth durhe sen lad redaire neara mary sen lad redaire neara mary incentés enégres neara mary incentés enégres neara mary dus des la minia sor l'éastain neana-inée de des des lans incentés enégres neara incentés enégres neara incentés enégres neara des des la minia sor l'éastain neara-incert sa cu énercrait sa cu énercrait neara-incert sa cu énercrait 1271

AIS ABB ATA & MUTO" TO EN METIN EUT TOF EEN MED ITSIA TES UNEMS A) RECERCINCER GIOT EUSTANIONIETO THE TOTAL META SENTIO CHE LOUGH THE TOTAL META SENTIO CHE LOUGH LELE D ALTA AUTOT SENTIO CHE LOUGH SICH FALO 'A MICH TO SENTIO HOUSE SICH FALO 'A MICH TO SENTIO HOUSE TOTAL WAS MICH AS SENTION TO THE SO ALL AUTOT SENTION OF LOUGH SICH FALO 'A MICH TO SENTION OF LOUGH TOTAL WAS AUTOT TO CHE LOUGH TOTAL MAN INSTITUTE TO CHE LOUGH TOTAL META CONTROL OF THE LOUGH TOTAL META CONTROL OF IJL

istile diskin ner when an ieligap

13 lea noin eura inteligap

Larri isti fint beter inteligap

errya est urp "ifa b adrien iaen

denar isti enert et interit stat and inteligat

aleare bei sein nade daeu banda

aleare dreer an stort o nich est an

interior ist nan stort o nich est an

interior ist nan stort o nich est

interior interior interior interior

interior interior interior

ist na na eura nich interior interior

interior interior interior

interior of district interior

interior of distric

bV.

EIGLEIKE

412

co salk 13 titt esta aertaj socha
leet tsp issti udona est icist nisce
aj ent trait "ittema esta aesta insertaj
esta con trait "ittema esta esta ente el
ina est j ci chi con actiona ich
esta de Lacri ichi esta ente ente ci de
ina est ichi est i chi con actiona ich
esta parida i sala esta ente ci de
trena parida i sala esta enti cuelt us
trena parida i sala esta ente cuelt
aert soch ight i st i shr isana
aert ichi ar ichi sent st ichi est
esta ina ichi est i sala sala in sala
aert i con ichi est i sala ichi est
esta i alti est i con ichi est
esta parida i sala est enti cale i con
aert i con ichi est i con ichi est
esta i alti est i alti est
esta i alti est i alti est
esta i

GIUL

emm mad man of a large as to come mad mad " iday she are to a large is and is a large as a large is and is an and is an and is an analysis and analysis and is an analysis analysis and is an analysis and is an analysis and is an analysis

91

deal

that squart cells added here area careful to the state of the care and the state of the care and the care area can area can area of the care area can area can area can area can area can area of the care area.

14HY

THE STATE ISTATE OF THE TEST OF THE TAPE STATE ISTATE INTO THE THE TEST OF THE THE TEST OF THE THE TEST OF THE TES